

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Genel Psikoloji Yüksek Lisans Programı

**İLKOKUL NORMAL SINIF ÖĞRETMENLERİ İLE
ÖZEL ALT SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İŞ DOYUMU
VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Esra DAŞ
145201103

Danışman: Prof. Dr. Mazlum ÇÖPÜR

İstanbul, 2020

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Genel Psikoloji Yüksek Lisans Programı

**İLKOKUL NORMAL SINIF ÖĞRETMENLERİ İLE
ÖZEL ALT SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İŞ DOYUMU
VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Esra DAŞ**

KABUL VE ONAY

Öğrencinin Adı Soyadı tarafından hazırlanan “İlkokul Özel Alt Sınıf Öğretmenleri ile Özel Alt Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışma, Savunma Sınavı ___/___/___ tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [Unvanı, Adı ve SOYADI] (Danışman)

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve SOYADI]

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlkokul Özel Alt Sınıf Öğretmenleri ile Özel Alt Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması” konulu bu araştırmanın, akademik kurallara uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, kullanmış olduğum ve yararlandığım çalışmaları kaynaklarda gösterildiğini belirtir ve onurumla doğrularım.

03/01/2020

Esra DAŞ

ÖZET

İLKOKUL NORMAL SINIF ÖĞRETMENLERİ İLE ÖZEL ALT SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İŞ DOYUMU VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Esra DAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mazlum ÇÖPÜR

Ocak, 2020, 82 sayfa

Bu çalışmada ilkokullarda çalışan normal ilkokul sınıf öğretmenleri ve özel alt sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul Kağıthane ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı ilköğretim okullarında çalışan 59 ilkokul özel eğitim öğretmeni ve 103 ilkokul normal sınıf öğretmeni değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirmede yaşam doyumunu, Minnesota iş doyumunu ve Maslach tükenmişlik ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda bazı demografik değişkenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Özel alt sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumunu yükseldikçe iş doyumlarının da yükseldiği, yaşam doyumları yükseldikçe duygusal tükenmelerinin azaldığı, iş doyumları yüksek olan özel alt sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyinde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutunda azalma olduğu bulgulanmıştır. Normal ilkokul sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumları yükseldikçe duygusal tükenme boyutunda düşüş olduğu, kişisel başarı boyutunda yükselme olduğu, iş doyumları yüksek olan öğretmenlerin tükenme alt boyutunda kişisel başarının yükseldiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Fakat normal ilkokul sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu ve yaşam doyumunu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: özel alt sınıf, sınıf öğretmeni, iş doyumunu, tükenmişlik, yaşam doyumunu.

ABSTRACT

COMPARISON OF JOB SATISFACTION AND BURNOUT LEVELS OF PRIMARY SCHOOL SPECIAL SUBCLASS TEACHERS WITH PRIMARY NORMAL CLASSROOM TEACHERS

Esra DAŞ

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Mazlum ÇÖPÜR

January, 2020, 82 pages

In this study, job satisfaction, life satisfaction and burnout levels of normal primary school classroom teachers and private subclass teachers working in primary schools were compared. The study population of the research was evaluated in 59 primary school special education teachers and 103 primary school teachers working in primary schools affiliated to Ministry of National Education (MONE) in İstanbul Kağıthane district in 2017-2018 academic year. Life satisfaction, Minnesota job satisfaction and Maslach burnout scale were used in the assessment. As a result of the evaluation of the data, it was concluded that some demographic variables were affected by job satisfaction, life satisfaction and burnout level. It has been found that as the life satisfaction of private sub-class teachers increases, job satisfaction increases, emotional exhaustion decreases as life satisfaction increases, and there is a decrease in emotional exhaustion and depersonalization sub-dimension in the burnout level of private sub-class teachers with high job satisfaction. As the life satisfaction of normal primary school classroom teachers increased, there was a decrease in emotional exhaustion dimension, an increase in personal achievement dimension, and a higher level of personal achievement in the burnout sub-dimension of teachers with higher job satisfaction levels. However, there was no statistically significant difference between job satisfaction and life satisfaction of normal primary school classroom teachers.

Key Words: private subclass, classroom teacher, job satisfaction, burnout, life satisfaction

ÖNSÖZ

Bu çalışmada özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu, tükenmişlik durumlarının ne düzeyde olduğu, iş ile yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeylerini karşılaştırarak aralarında fark olup olmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın tükenmişlik ve iş doyumunun belirleyiciliği üzerine genel psikoloji alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tez çalışmam boyunca bana sabırla destek ve rehberlik eden tez danışmanım Prof. Dr. Mazlum Çöpür'e en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam da ihtiyaç duyduğum anlarda benden desteğini esirgemeyen Suat Peker hocama da teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmam da bana destek olan arkadaşım Tolgahan Palak'a da teşekkür ederim.

Son olarak okul yaşantım bitene kadar hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan canım annem İnci Ünlü'ye ve desteğini hissettiren kardeşim Ebru'ya teşekkür ediyorum.

Bu çalışma, gerçek hayatın mimarları olan öğretmenlere ithaf olunur.

İSTANBUL, 2020

Esra DAŞ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xi

1. BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sayıltılar.....	5
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar.....	6

2. BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İş Doyumu	7
2.1.1. İş Doyumu Kuramları	11
2.1.1.1. Başarı Güdüsü Kuramı	11
2.1.1.2. Herzberg'in Çift Faktör Kuramı.....	12
2.1.1.3. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı.....	12
2.1.1.4. Viktor H. Vroom'un Beklenti Kuramı.....	13
2.1.2. Türkiye'de İş Doyumuyla İlgili Yapılan Araştırmalar	13
2.2. Tükenmişlik	14
2.2.1. Tükenmişliğin Boyutları.....	16
2.2.2. Tükenmişliğin Nedenleri	16

2.2.3. Tükenmişliğin Sonuçları	17
2.2.4. Maslach Tükenmişlik Modeli	18
2.2.5. Öğretmenlerde Tükenmişlik	18
2.2.6. Türkiye’de Tükenmişlik Üzerine Yapılan Çalışmalar	20
2.3. Yaşam Doyumu.....	23
2.3.1. Türkiye’ de Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	24
2.4. Özel Alt Sınıf Öğretmeni.....	25
2.5. Normal Sınıf Öğretmeni	26

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Evren ve Örneklem.....	28
3.3. Hipotezler	29
3.4. Ölçme Araçları.....	30
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	31
3.4.2. Minnesota İş Doyum Ölçeği Kısa Formu.....	31
3.4.3. Yaşam Doyumu Ölçeği	33
3.4.4. Maslach Tükenmişlik Envanteri	34
3.5. Verilerin Analizi.....	37

4. BÖLÜM BULGULAR

4.1. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular	42
4.2. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeylerine Yönelik Bulgular.....	43
4.3. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerine Yönelik Bulgular	47
4.4. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerine Yönelik Bulgular	50
4.5. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik, Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular	57

4.6. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik, Düzeylerinin Bazı Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	60
--	-----------

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM	73
--------------------------------	-----------

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
--------------------------------	---

KAYNAKÇA	73
-----------------------	-----------

EKLER	93
--------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ	100
-----------------------	------------

KISALTMALAR LİSTESİ

f	:	Frekans
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MTE	:	Maslach Tükenmişlik Envanteri
N	:	Birey Sayısı
Normal S.	:	Normal Sınıf
Özel E.	:	Özel Eğitim
p	:	Anlamlılık Düzeyi
ss	:	Standart Sapma
sd	:	Serbestlik Derecesi
$\bar{X}$	:	Aritmetik ortalama

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Minnesota İş Doyum Ölçeğine yönelik güvenilirlik analizi.....	33
Tablo 3.2. Yaşam Doyumu Ölçeğine yönelik güvenilirlik analizi	34
Tablo 3.3. Maslach Tükenmişlik Envanterine yönelik güvenilirlik analizi	36
Tablo 3.4. Ölçeklerin normallik dağılımlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık testleri	37
Tablo 3.5. Kolmogorov-Smirnov testi	38
Tablo 4.1. Öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları.....	42
Tablo 4.2. Öğretmenlerin iş doyumu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler.....	44
Tablo 4.3. Öğretmenlerin iş doyumu düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney <i>U</i> testi.....	46
Tablo 4.4. Öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	48
Tablo 4.5. Öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney <i>U</i> testi.....	49
Tablo 4.6. Öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	51
Tablo 4.7. Öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	53
Tablo 4.8. Öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler ...	54
Tablo 4.9. Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney <i>U</i> testi.....	56
Tablo 4.10. Öğretmenlerin iş doyumu ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler.....	58
Tablo 4.11. Öğretmenlerin yaşam doyumu ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler.....	59
Tablo 4.12. Öğretmenlerin yaşam doyumu ile iş doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiler.....	60
Tablo 4.13. Öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri ile cinsiyet arasındaki ilişki tablosu	61
Tablo 4.14. Öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri ile medeni durumları arasındaki ilişki tablosu.....	62
Tablo 4.15. Öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri ile yaş arasındaki ilişki tablosu	63
Tablo 4.16. Öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri ile çalışma süresi (kıdem) arasındaki ilişki tablosu	64

Tablo 4.17. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile çocuk olması arasındaki ilişki tablosu	65
Tablo 4.18. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile eğitim durumları arasındaki ilişki tablosu	66
Tablo 4.19. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile mezun oldukları alan arasındaki ilişki tablosu	67
Tablo 4.20. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile ekonomik tatmin düzeyleri arasındaki ilişki tablosu	68
Tablo 4.21. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile başka bir işte çalışma arasındaki ilişki tablosu	70
Tablo 4.22. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile ailede özürlü birey olması arasındaki ilişki tablosu	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Öğretmenlerin ölçek puanlarına ilişkin normallik dağılımı histoğramları	39
Şekil 4.1. Öğretmenlerin iş doyum düzeylerine ilişkin puanları	45
Şekil 4.2. Öğretmenlerin yaşam doyum puanları	48
Şekil 4.3. Öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerine ilişkin puanlar	51
Şekil 4.4. Öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeyleri	53
Şekil 4.5. Öğretmenlerin kişisel başarı düzeyleri	55

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1. Araştırma İzin Yazıları.....	93
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	95
Ek 3. Minnessota İş Doyum Ölçeği Kısa Formu	97
Ek 4. Maslach Tükenmişlik Ölçeği	98
Ek 5. Yaşam Doyum Ölçesi.....	99

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Öğretmenlik genellikle çocuk yaşta başlayan bir ilgi ve öğretmene sevgi ile tercih edilen bir meslektir. Öğretmenlik mesleği yapmaya başlayınca çocuklarla birlikte olmak ve çocuklara yeni bilgiler öğretmek, onların hayatlarına dokunup yönlendirmek, yol göstermek ile keyifle başlayan bir süreçtir. Fakat Erdem'e göre (2007) öğretmenlik, çokça sabır ve özveri isteyen bir meslektir. Kişiler mesleklerini seçerken mesleğin avantajlarını düşünerek meslek tercihi yaparlar. Ama iş yaşantısına dahil olduktan sonra her mesleğin farklı zorlukları olduğu gerçeği ile karşılaşır. Karşılaştıkları bu zorluklarla baş edebilen kişilerde iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri düşük, yaşam doyumu düzeyleri yüksektir. Ama öğretmenlik gibi zorlu bir mesleği yapan bireylerde sadece çocukla uğraşmak değil, aile, okul yönetimi, değişen eğitim stratejileri ve öğretmenlere yüklenen ekstra görevler ile eğitim şartlarını zorlaştıran sınıf mevcudunun çok olması ve ders işlemede kullanılacak materyallerin eksikliği ile de baş etmeye çalışan öğretmenlerden kaliteli bir eğitim vermeleri ve iş ve yaşam doyum düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Yapılan çalışmalar gösteriyor ki iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik kişilerin yaşamlarını etkilemektedir. Bir alanda yaşanan eksiklik diğer alana da etki edip kişinin tükenme ya da doyumsuzluk yaşamasına sebep olmaktadır.

Kişiler iş yaşantısına dahil olduktan sonra zamanlarının çoğunu işte çalışarak geçiriyor ve çok uzun yıllar bu böyle devam ediyor. Bu durumda kişilerin hayatlarından mutlu olması ve yaptıkları işten doyum sağlayabilmeleri ruh sağlıkları için önemlidir. Eğitim ve öğretimin başarılı olması bir çok etkene bağlıdır. En önemli etkenlerden biri öğretmenlerin mesleklerini severek yapmalarıdır. Mesleklerini severek yapmaları onların iş doyumunu dolayısı ile başarılarını arttıracaktır.

Lock'e göre (1983) iş doyumu bir kişinin yaptığı işin ya da işteki deneyimlerinin değer görmesi veya farkedilmesi sonucunda onu değerli hissettiren ve mutlu eden eden hissiyatı hissetme ya da onu hoşnut eden pozitif duygusal bir tatmin sağlama durumudur.

Kırtıl'a göre (2009) yaşam doyumu kişinin kendisini iyi hissetmesi ve kendisine belirlediği yaşam şartlarının ve yaşadığı durumun karşılaştırmasını yaparak

kendi yaşamıyla ilgili bir fikir edinmesidir. Yaşam doyumu başka bir deyişle kişinin istediği ve planladığı durumları gerçekleştirebilmesi olarak söylenebilir. Yaşam doyumu kişilerin çalıştıkları yerde veya kendi özel hayatlarındaki mutluluğun devamlılığını ifade etmektedir.

Oruç'a göre (2007) tükenmişlik, özetle bireylerin yapabileceklerini düşündükleri şeyleri yapamamaları sonucunda demoralize olarak, yıprandıklarını düşünüp, kendilerini yorgun hissetmesiyle işleri için yapmaları gerekenleri yapamamaları olarak söylenebilir. Tükenmişliğin farklı tanımları yapılmıştır ama üzerinde durulan ortak nokta kişilerin düşündükleri ve istedikleri şeylerin olmaması ile ortaya çıkan bir durumdur.

Öğretmenlik mesleği sadece eğitim, öğretim değil bununla ilgili yönetim görevlerini de üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Eğitim sürecinin başarı ile yürütülebilmesi için önemli etkenlerden biride eğitim programlarının içeriğidir. İçeriğin öğrencilerin kapasitelerinin üstünde olması veya yetersiz olması öğretmenler açısından da öğrenciler açısından önemlidir. Eratay-Tekinaslan ve Yıkılmış (2012)'a göre eğitim önceden hazırlığı yapılan ve planlanarak ilerleyen bir süreçtir. Bu sürecin amacına ulaşması ihtiyaçların doğru belirlenmesi ve programın buna uygun olarak ilerlemesi ile mümkündür. Eğitim programı eğitim sisteminin en önemli belirleyicisidir. Filiz'e göre (2014) çalışma hayatının ihtiyacı olan kişileri yetiştiren öğretmenlerin bu sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için rahatlıkla çalışabilecekleri ortamlar sunulmalıdır

Toplumun yapı taşı olan bireylerin yeteneklerini ve becerilerini bizlerin yararına yönlendirmek ve verimli kullanmalarını sağlamak doğru eğitimle mümkündür. Zamanımızda doğru ve kaliteli eğitim hizmeti sunabilmek için bireylerin farklılıkları göz önüne alınarak planlar hazırlanmaya başlanmıştır. Böylelikle özel bireylerin de doğru planlanan programlar ile eğitim alması önemli hale gelmiştir (Diken ve Sucuoğlu, 1999).

Günümüzde özel gereksinimi olan çocuklarında eğitimden mahrum kalmamaları için özel eğitim öğretmenliği ayrı bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi farklı özellikleri olan bir eğitimidir. Bu nedenle özel eğitim öğretmenliği ayrı bir uzmanlık alanı olarak gelişmiştir.

Özel bireylerde günlük yaşantılarını devam ettirebilmek ve hayatlarını kolaylaştırıp kendilerine yetebilmek adına özel bir eğitime gereksinim duyarlar. Özel gereksinimli bireylerin içinde yaşadıkları toplumdaki görevlerini yerine getirebilmeleri için ihtiyaçlarına uygun eğitim programları planlanmalı ve eğitim programlarındaki becerileri ve çalışmalarını yerine getirebilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır. Aldıkları eğitim sayesinde özel bireylerin de çevrelerine uyum sağlamaları kolaylaşacaktır (Cankaya, 2010).

1.1. Problem Cümlesi

Özel alt sınıf öğretmenlerinin iş doyumunun düşük olduğu ve tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğu varsayılmaktadır. Bu çalışmanın amacı da özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik durumlarının karşılaştırılması, iş doyumunu ve tükenmişlik durumlarını demografik özelliklerinden etkilenip etkilemediğini araştırmaktır.

1.2. Alt Problemler

Bu çalışmada özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin demografik özelliklerine göre ve iş doyumunu, tükenmişlik durumları ve yaşam doyumlarının farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Özel alt sınıf ve normal sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri, iş doyumunu ve yaşam doyumunu ve hangi düzeydedir?
2. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
3. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
4. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu ve yaşam doyumunu düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
5. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?

6. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin yaşa göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
7. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin medeni duruma göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
8. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çocuk sahibi olup olmama durumuna göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
9. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çalışılan birime göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
10. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çalışma süresine (kıdem) göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
11. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin ekonomik tatmine göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
12. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin eğitim düzeyine göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır ?
13. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin mesleğe göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
14. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin başka işte çalışıp çalışmama durumuna göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?
15. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin ailesinde ve yakın çevresinde zihinsel özürlü birey olup olmamasına göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Özel gereksinimli çocuklarla çalışan öğretmenlerin iş doyumu ile normal sınıf öğretmenlerinin iş doyumu arasında farklılıklar olması muhtemeldir. Bu çalışmada özel alt sınıf öğretmenlerinin iş doyumu, tükenmişlik durumları ile normal sınıf

öğretmenlerinin iş doyumu ve tükenmişlik durumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu sebeple ilkokul normal sınıf öğretmenleri ile özel alt sınıf öğretmenlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması adlı bu çalışmanın bu alanda çalışan öğretmenlerin durumları hakkında bilgi vereceği için genel psikoloji alanına yararı olacağını düşünüyorum.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın sonunda tükenmişlik ve iş doyumu konusunda ortaya çıkacak verilerin genel psikoloji alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özel eğitim mesleğini seçen öğretmenler, sağlıklı çocuklarla çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara ek olarak ailelerin çocuklarının gelişimleri ile uygun olmayan düşünceleri ve istekleri ile de uğraşmak zorunda kalmaktadırlar. Aynı kurumda çalıştığı meslektaşlarıyla görüşememe gibi bir faktörde eklenince mesleki tükenmişlik yaşayabilmektedirler. Yaşadığımız ülkede özel eğitim alanında farklı meslek gruplarından öğretmenlerin de çalışmaları ve bilgi eksiklerinin olması sebebiyle çocukların ihtiyaçlarını belirleyememe, onlara nasıl eğitim planlayacağını bilmeme gibi durumlardan kaynaklı olarak stres ve mesleki tükenmişlik yaşayabilmektedirler (Yüksel, 2009).

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin öğretmenlerin meslekte kalma, mesleklerinde doyum elde etme ve mesleklerinde mutlu olmaları konusunda veri sağlayacağı ve öğretmen yetiştiren kurumların öğretmenlerin tükenmişliğini azaltan, iş doyumunu artıracak programlar geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

- Araştırmaya katılan özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin kendilerine verilen formdaki belirtilen sorulara verdikleri cevaplar doğru kabul edilmektedir.
- Araştırma kapsamındaki örneklem grup kendi evrenini temsil etmektedir.
- Kullanılan istatistiksel teknikler amaca uygundur.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma 2017-2018 öğretim yılında İstanbul ili Avrupa Yakası Kağıthane ilçesinde bulunan MEB'e bağlı okullarda çalışan ilkokul öğretmenleri ve ilkokul özel alt sınıf öğretmenlerinden anket ve ölçek uygulamasına katılmayı kabul eden öğretmenlerin anket ve ölçek sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlı kesitsel bir çalışmadır.

1.7. Tanımlar

İş doyum: Çalışanların yaptıkları işe karşı hissettikleri duygusal tepkileridir. İş ve işle ilgili alınan haz ve mutluluktur (Salman, 2017).

Özel alt sınıf: Resmi veya özel okullarda yaşatlarından farklı gelişim gösteren çocuklar için ayrı bir sınıfta yetersizlik türü, eğitim performansları ve özelliklerine göre açılan sınıf (<http://mevzuat.meb.gov.tr>).

Sınıf öğretmeni: İlkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıflara eğitim veren öğretmenlerdir.

Tükenmişlik düzeyi: Amerika Psikoloji Birliği tükenmişliği gerçek dışı olan arzuların, doğru olmayan düşüncelerin ve mümkün olmayan amaçların sebep olduğu bedensel, ruhsal ve zihinsel çöküş olarak tanımlamaktadır (Dülger, 2014).

Yaşam doyum: Kişinin yaşamış olduğu hayatıyla ilgili edinmiş olduğu tecrübeler ve kendisi hakkındaki düşüncelerinden oluşturduğu bir yargı ve değerlendirmedir (Çivitci, 2012).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde özel alt sınıf, normal sınıf öğretmeni, iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyi ile ilgili tanımlar, kuramsal açıklamalar ve araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. İş Doyumu

“En temel iş doyumu tanımları Landy ve Locke tarafından yapılmıştır. İş doyumu, kişinin genel olarak iş hayatından aldığı doyumu ve mutluluğu ifade etmektedir. Landy, iş doyumunu işe ait kişisel yorumlamadan sonra ortaya çıkan duygusal durum olarak tanımlar. Locke ise kavramı şu şekilde tanımlamıştır: “Bir bireyin seçmiş olduğu işin ya da iş deneyimlerinin beğenildiğinin söylenmesi sonucunda, onu hoşnut eden, duygusal durum ya da onu mutlu eden olumlu duygusal durum” (Dülger, 2014).

Hayran ve Aksayan’a göre (1991), iş doyumu kişilerin çalıştığı işi, iş ortamını ve çalıştığı yerdeki çalışma şartlarını değerlendikten sonrasında ortaya çıkan duygusal bir durumdur. Aslında kişilerin işlerine yönelik olan tutumudur. İş doyumu ile ilgili çalışılan araştırmalar da iş doyumu ile tutum arasında olumlu anlamda bir ilişki olduğu görülmektedir. Bundan dolayı iş verenler iş doyumuna gerekli hassasiyeti göstermektedir (Yılmaz ve Izgar, 2009).

İş doyumu ile ilgili tanımlar incelendiğinde, tanımlarda çokça aynı kelimelere rastlanmaktadır. Bu tanımlarda iş doyumu, “kişinin çalıştığı yerdeki işine karşı genel tutumu” olarak söylenebilir. İş doyumu, kişinin işinden aldığı doyum, çalıştığı yerden beklentisi, neleri ne kadar istediği ve isteklerinin olacağına dair düşüncelerinin tamamından ortaya çıkan duygusal durumdur (Tiryaki ve Taştan, 2008).

İş tatmini “çalışanın işine gösterdiği tavrıdır” diye açıklanabilir. Çalışanın işine karşı tavrı iki farklı yönde olabileceğine göre, iş tatmini “çalışanın işinden hoşnutluğundan kaynaklı pozitif bir durumdur”, çalışanın işinden hoşnut olmaması da iş tatminsizliği diye ifade edilebilir (Kumaş ve Deniz, 2010).

Öğretmenler çalışma hayatlarında çokça tecrübe edinmektedirler. İş görenlerin isteklerinin gerçekleşmesi için onlara sunulan imkanların sonucunda mesleki doyum ortaya çıkmaktadır. Kişilerin çalıştıkları yerlerde işlerine karşı gösterdikleri tutumlardan yola çıkılarak farklı tanımlara doğru gidilmiştir. Bu düşünceye göre çalışılan yerde işin durumu, maaş, çalışma ortamı ve şartları, işinde üst kademeye geçebilme ve kendini geliştirebilme imkanları çalışma arkadaşları vb. gibi durumlar iş doyumunu arttırmak veya azaltmakta kişiler için değerlendirme aşamasında kullanılmaktadır (İnce ve Şahin, 2016).

Öğretmenlik mesleğini yapanların öğretmenlik mesleği dışındaki diğer meslek gruplarından daha çok stres yaşadığı kabul edilmektedir. Sebepleri ise eğitim verdikleri çocukların disiplin problemleri, yükselme zorlukları, sınıf mevcutlarının normal sayının üzerinde olması ve mevcudun çok olmasından kaynaklı sınıf problemleri, okul-aile iletişimin zorluğu ve kopukluğu, okul içi ve dışı baskılar, davranışların takdir edilmemesi, değer görmeme vb. durumlardır. Bu olumsuz durumlar endişe, gerginlik ve tükenmişliğin hızlanmasına ve artmasına sebep olmakla birlikte; çalışmayı istememe, az performans gösterme, kendini hasta hissetme gibi durumlara dönüşüp iş hayatı ve aile hayatında sorun yaşamaya başlamaktadırlar (Kumaş ve Deniz, 2010).

Dülger'e göre (2014) iş doyumunu tanımları incelendiğinde çalışanın doyumunda işinde harcadığı emeği göstermektedir. Bu sebeple çalışan eğer çalıştığı yerde doyum alıyorsa bulunduğu ortama verdiği emek fazla, eğer doyum almıyorsa verdiği emek az olur. Bulduğu ortamdaki ve yaptığı çalışmadan aldığı doyum işe verdiği emek ve yarar dengesini kurup çalıştığı yerin niteliğini fazlalaştırır.

Literatürde iş doyumunu veya doyumsuzluğu ile ilgili açıklamalarda en çok sorunlar görülmektedir, iş doyumsuzluğunun etkileri ile iş doyumsuzluğu, iş görenlerde mutsuzluğu ortaya çıkarmakta, stresi artırmakta ve bazı pozitif olmayan koşullara sebep olmaktadır. Pozitif olmayan hisler ve düşünceler iş görende fiziken, ruhen yıpranma ve toplumsal ilişkilerini kötü yönde çevirmektedir. Kişinin kendi sağlığını da bozmaktadır. Örneğin mide rahatsızlıkları, alkol-sigara kullanmaya başlama, hassasiyet, tartışmalar çıkarmaya hazır olma, bulunduğu ortama artık kendini ait hissetmeme gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Bunlardan dolayı iş yerlerinin istekleri ile çalışanların istekleri uyuşmadığı zamanlarda iş doyumsuzluğu ile

karşılaşmaktadır. İş doyumunda iki durum vardır. Doyum ve doyumсузлук. İş görenlerin işlerinden doyum almaları motivasyonla sağlanmakta, değer görme ve takdir edilmeye ve çalışanlar arasında iletişimi artırma ile işten doyum alma sağlanabilmektedir. Kurumların işleyişlerinin devam edebilmeleri için bu önemli bir konudur (Çelebi, 2014).

İş doyumunu çalışanların çalıştıkları yerden duydukları memnuniyet yada memnuniyetsizlik diye de söylenebilir. Öğretmenler için ise iş doyumunu, “öğretmenlerin ders verdiği veya sorumlu olduğu öğrencilerine ve çalıştıkları okullarına yönelik tutumu” ya da “öğretmenlerin mesleklerinden duydukları memnuniyet yada memnuniyetsizlik” olarak tanımlanabilir. Öğretmenlerin iş doyumlarını etkileyen unsurlara bakıldığında; sınıf ve sınıf dışında öğrencileri ile ilişkiler, çalışma arkadaşlarıyla ilişkiler, müdürlerle ilişkiler, fikirlerini paylaşabilme ve uygulayabilme fırsatının olması, izinlerini kullanabilmeleri, maaşlarını düzenli almaları, ücret ödemeleri, çalışma ortamının avantajları, hobilerini yapabilme, mesai saatleri, işin niteliği, pozisyon atlama, denetim, örgüt ve yönetim, iş güvenliği, karakter ve yaptıklarının görülmesi gibi unsurlardan oluşmaktadır (Akın ve Koçak, 2007).

İş doyumunu kişinin çalıştığı işyerinden bireysel beklentileri işi sevme derecesi gibi bireyle ilgili faktörleri içeren bir tanıma sahiptir. İş doyumunu belirleyen başat faktörler ödüllerin gereksinimlere örtüşen nicel veya nitel yeterlikleri ile çalışanların ödül beklentileri olarak ele almıştır (Sabancı, 1999).

Kişinin ihtiyaçları çalıştığı yerde karşılanıyorsa o iş yerinde çalışmak onun için keyifli ve zevkli olacaktır. Bundan dolayı çalışmak ve iş yerindeki görevlerini yapmak ona yük olarak gelmeyerek işini en doğru şekilde yapıp görevini yerine getirecektir. Bu sayede çalıştığı yere yeni fikirler üretme, yenilikler katma ve çalıştığı ortamda mutlu olduğu için pozitif bir tavrı olacaktır. Mesleklerin kişilere sağladığı yararlar ve iş görenleri doyuma ulaştırma şekilleri farklılık gösterebilmektedir. Öğretmenler farklı ve yorucu süreçlerden ve zorluklardan geçerek yeni gelecek nesiller yetiştirmektedirler. Bu yüzdendir ki öğretmenlik mesleğini yapanların iş doyumlarının araştırılması ayrı bir önem arz etmektedir (Koruklu ve ark., 2013).

Öğretmenlerin iş tatminlerinin az olması sadece kendilerini değil, çalıştıkları kurumu da olumsuz olarak etkileyebilir. Çalıştığı kurumda iş doyumunu sağlayamayan öğretmenler, yaptığı işlere istenmeyen tepkiler ve davranışlar geliştirebilirler. Öğretmenlerin iş doyumları, eğitim kalitesinin artması ve kurumların başarılarının azalmaması durumundan dolayı önemlidir. Kaliteli eğitim veren okullar da, öğretim zamanının programlı şekilde yürütüldüğü, riske girmenin desteklendiği, öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine olanak tanındığı, etkinlikler ve gerekli araçların sağlandığı gözlenmiştir (Yılmaz ve Izgar, 2009).

İş doyumunu, çalıştığı kurumdan ve işinden beledikleri ile aldıkları arasındaki uyumdur; çalışan tarafından hissedilen bir duygudur. İş doyumunu çoğunlukla işgörenlerin mesleklerine karşı olan duyguları olarak tanımlanır. Balcı, iş doyumunu etkenlerini öncelik sırasına göre birlikte çalışılan kişiler, kendini geliştirme ve işinde yükselme imkanları, çalışma koşulları, denetim sistemi, örgütsel ortam ücret ile iş niteliği olarak saptamıştır. Öğretmenin iş doyumunu yönetici ve anne baba desteği, öğrenci davranışı (gürültü, koridor ve kafeteryalarda boğuşma, şakalaşma, kavga, hatta oturma biçimi), okul atmosferi, öğretmenin bağımsızlığı ve çalışma koşulları etkilemektedir (Özben ve Argun, 2005).

Öğretmenlerin grup çalışmalarında bulunmaları grup üyeleriyle aralarında güven duygusu bağını geliştirmeleriyle, aidiyet duyguları artmakta ve yükselecek olan iş doyumuna zemin oluşturmaktadır. Öğretmenlerin iş arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler içerisinde olmaları iş doyumunu artırmaya, tükenmişlik düzeylerinin azalmasına ve mutlu, huzurlu bir okul yaşantısına katkı sağlar. Okul müdürlerinin öğretmenlerin fikirlerine önem vermesi ve bilgi paylaşımında bulunup fikirlerini alması öğretmenlerin görevlerini yaptıkları okullara karşı pozitif bakış açısı kazanıp iş verimliliğinin artmasına katkı sağlar. Kişiler işlerini severek yaparsa olumlu duygular geliştirirler. Öğretmenlerin sahip oldukları becerileri okulda uygulama fırsatı bulamamalarıyla iş doyumsuzluğu yaşamaları arasında ilişki olabilmektedir (İnanlı, Ağgün ve Atik, 2010).

İş doyumunu istenilen sonuçlara ulaşmayı hızlandırdığı için iş verenler tarafından tercih edilen bir durumdur. İş tatmini, iş görenlerin beklentileri ve isteklerine göre farklılaşabilmektedir. Mesleki doyum kişilerin sadece iş yaşamını değil, yaşantılarının geri kalan kısımlarını da etkilemektedir. Bu etkiler: (1) Yaşamdan

doyuma etkisi, (2) fiziksel sağlığa etkisi, (3) performansa etkisi, (4) verimliliğe etkisi (Tiryaki ve Taştan, 2008).

İş doyumunu, okul çalışanlarının mesleğinden hoşnutluk duymasının ve doyum almasının sağlandığı bir duygu durumudur. İş doyumunu denince, kişinin işinden elde ettiği kazanç ile çalışma arkadaşlarıyla olan ilişkisi ve yeni bir şey üretmenin verdiği haz olarak da akla gelmektedir. İş doyumunu çalışanların isteklerine göre farklılaşan bir kavramdır. Kuramsal olarak incelendiğinde çalışanların derecelendirdiği durumlar maaş, çalışma şartları, iş güvenliğinin olması, çalışılan saat aralığı gibi değişkenler iş doyumunu azaltan yada çoğaltan etkiye sahiptirler (Yılmaz ve Izgar, 2009).

Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda iş doyumunu etkileyen unsurlardan bir diğeri de işin yapısı ve yapılma şeklidir. Kişiler işlerinden memnunsalar çalışırken işlerinden keyif alırlar. Bu konu hakkında yapılan bir çalışmada iş doyumunu yaşayan öğretmenlerin % 89'u en mutlu oldukları durumun öğrencilerin gelecek yıllarında bir değişime sebep olabilmek olduğunu söylemişlerdir. Eğer öğretmenler aldıkları görevlerde kendi fikirlerini ve becerilerini kullanmazlarsa işte o zaman yaptıkları işten keyif almazlar ve iş doyumları azalır (Başaran, 2016).

Yapılan araştırmalarda; iş verenlerin çalışanlarına destek olması, onları yeni şeylere teşvik etmesi, çalışanlarına güvendiğini göstermesi ve onları motive etmesi çalışan kişilerin iş doyumunu arttırdığı, buna rağmen çalışanların fikirlerinin alınmaması, onlar için karar verilmesi durumların iş doyumsuzluğunu artırdığı söylenmektedir (Alızada, 2017).

2.1.1. İş Doyumu Kuramları

İş doyumunu açıklamaya yönelik farklı kuram ve yaklaşımlara değinilecektir.

2.1.1.1. Başarı Güdüsü Kuramı

Başarı gereksinimine yüksek düzeyde güdülenmiş bireyler, çoğu zaman ulaşılması zor amaçlar kendilerine koyarlar ve riski göze alabilirler. Ancak bazen çok zor olan hedeflerden, başarılı olamamak durumundan kaçındıklarına inanılır. Sorunlardan hoşlandıkları için yeni ve yaratıcı çözümler getirebilirler. McClelland para ile, yüksek başarı güdüsü olan bireylerin güdülenmeyeceği konusunu

tartışmakla birlikte; para, nasıl iş yaptıklarına ilişkin geri bildirim olarak önemli olabilir (Akkurt, 2008).

2.1.1.2. Herzberg'in Çift Faktör Kuramı

Bu teori, iş doyumuna nelerin sebep olduğunu tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda 1959 yılında Herzberg tarafından ileri sürülmüştür. Frederick Herzberg, iş görenlerin iş doyumunu veya doyumsuzluğuna sebep olan etmenleri bulmak için iş çevrelerini araştırmıştır. Bu araştırmaya sonucunda Herzberg, iş doyumuna sebep olan etmenlerin, doyumsuzluğa sebep olanlarla aynı değil farklı olduğunu tespit etmiş ve bu farklılığı açıklamak için de motivasyon-hijyen teorisini geliştirmiştir. Herzberg doyuma yol açan “başarı, tanınma, işin işleyişi ve süreci, sorumluluk, yükselme” gibi faktörlere motivatörler veya kaynaklanan etmenler demiştir. Doyumsuzluğa yol açan “yönetim, gözetim, çalışma koşulları, maaş, iş yerindeki arkadaş ilişkileri” gibi faktörlere de hijyen faktörleri, dışsal özelliklerinden kaynaklanan etmenler demiştir (Yıldız, 2013).

Herzberg ve arkadaşlarının üzerinde önemle durdukları nokta, hijyen noktasında ortalamanın da altında kalmanın ortaya çıkaracağı tatminsizlik sonucunda iş görenler çalıştıkları kurumlarda yaptıkları işlerden, yöneticilerden, kurumlardan ilgileri azalarak nefret hissetmektedirler (Kabakçioğlu, 2010).

2.1.1.3. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

İş doyumunda kullanılabilecek yaklaşımlardan biri olan bu kuram 1950’lerde Abraham H. Maslow tarafından ortaya atılmıştır. Buna göre, davranışları belirleyen ihtiyaçlardır. Yaptığı sıralamada bir ihtiyaçlar piramidi oluşturmuş ve ihtiyaçları en alttan başlayarak fizyolojik, güvenlik, ait olma, sevme sevilme, saygı ve kendini gerçekleştirme şeklinde sıralamıştır. Kurama göre alt basamaktaki ihtiyacın tatmini gerçekleşmeden bir üst basamağa geçilemez (Örkün, 2011).

Maslow “İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı” nda insan ihtiyaçlarının hiyerarşik bir düzende ortaya çıktığını, her bir ihtiyacın bir önemi olduğunu ve belli bir ölçüde karşılanması gerektiğini, karşılandığında ise doyumun yaşandığını açıklamaktadır (Eğinli, 2009:37).

2.1.1.4. Viktor H. Vroom'un Beklenti Kuramı

Tosunoğlu'na göre (1998), bu modelin üç kavramı bulunmaktadır. Bunlardan biri Valens'tir. Valens, yani ödül isteme ya da ödülün cezbediciliğidir ve bireyden bireye farklılaşmaktadır. Ödüle duyulan istek derecesi, aynı zamanda kişilerin doyum derecesini de belirlemektedir. Bir diğer kavram bekleyiştir. Bekleyiş, bireylerin düşündüğü ihtimali anlatmaktadır. Bu olasılık, belli çabaların belli şekilde ödüllendirileceğidir. Beklenti kavramını Vroom, belli bir eylemin belli bir amaçla sonuçlanacağı konusunda geçici bir inanç olarak tanımlamaktadır. Üçüncü temel kavram araçsallıktır. Araçsallıkta kişi bir uğraş sonucunda bir başarı elde edebilir ve bundan dolayı aynı biçimde ödüllendirilebilir (Teltik, 2009).

2.1.2. Türkiye'de İş Doyumuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Öğretmenlerin iş doyumlarını araştıran çalışmalarda elde edilen bulgulara göre gününün büyük çoğunluğunu öğrencilerle geçiren ve öğrencilerine bir şeyler öğretmeye çalışan öğretmenlerin üzerinde stres ve baskı oluşmakta, öğretmenlerin akademik olarak kendilerini yetiştirmeye devam edememeleri işten aldıkları hazzı azaltmakta ve iş doyumsuzluğu oluşmaktadır. Kişi işini istediği düzeyde yapabiliyorsa bunun sonucunda işinden memnuniyeti artacak işinden sağladığı doyum fazlalaşacaktır. Eğer kişiler işlerinde kendi yeteneklerini kullanabiliyorlarsa işlerinden memnuniyetleri artacak ve işinde yeterli olduğunu düşünen kişi daha çok iş doyumunu yaşayacaktır (Akın ve Koçak, 2007).

Kumaş ve Deniz (2010) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin iş doyumları ortalamanın biraz üstünde bulunmuştur. Kadın öğretmenlerin iç ve dış faktörlere dayalı iş doyumları erkeklere oranla anlamlı seviyede fazla bulunmuştur. Genç yaştaki öğretmenlerin (20-25) dış faktörlere dayalı iş doyumları daha yüksek yaş grubundaki öğretmenlere göre daha fazla olduğu Sarpkaya'nın (2000) çalışmasında ise öğretmenlerin düşük düzeyde iş doyumunu deneyimledikleri sonucuna ulaşmış. Büyükgöze, Özdemir (2017) tarafından yapılan araştırmada çalışmaya katılan öğretmenlerin iş doyumları düzeylerinin çalışılan yıl ve cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Kabakçioğlu'na göre (2010) okul öncesi öğretmenleriyle ilgili yaptığı araştırmasında öğretmenlerin yüzde altmış yedisinin orta düzeyde iş doyumuna sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin görev yaptıkları yer, medeni durum, ocuk sayısı, yaş, eğitim durumu, kıdem ve öğrencilerin yaş grupları, meslektaş ilişkileri ve idareci desteği puanları ile iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yılmaz' a göre (2014) ortaokul ğretmenlerinin güdülenme ve iş doyumunu düzeyleriyle ilgili yaptığı araştırmasında benzeri bir sonuca ulaşmıştır.

ınarcı'ya göre (2015) ortaokul ğretmenlerinin iş doyumunu düzeyleri ile okul müdürlerinin uygulamalarına yönelik görüşleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ortaokul ğretmenlerinin iş doyumunu düzeylerinin okul müdürlerinin liderlik uygulamalarına yönelik görüşleri ile yordanabilirliği incelendiğinde iş doyumunu düzeylerindeki varyansın %19'unun okul müdürlerinin liderlik uygulamalarına yönelik görüşleri ile açıklanabildiği görülmüş ve buna göre öğretmenlerin okul müdürlerinin liderlik uygulamalarına yönelik görüşlerinin iş doyumunu düzeylerini de kısmi olarak arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Kalebaşı'na göre (2014) anaokulu ğretmenlerinde örgütsel çatışma ile iş doyumları arasında düşük düzeyde de olsa bir ilişkinin var olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda özellikle okullarda ortaya çıkan atışmalarıda doğru çözüm stratejilerinin geliştirilmesi iş doyumunu düzeyini olumlu etkilemektedir.

2.2. Tükenmişlik

Tükenmişlik teriminin sözlük anlamı; “G ya da kaynakların çok fazla istekler yoluyla tükenmesi, yorulma, başarısız olmadır.” Tükenmişlik zaman zaman fiziksel rahatsızlıklara gizlenen, işine yönelik sreğenleşmiş ruhsal gerilim anlarından sonra ortaya çıkan ruhsal ve bedensel g azalması durumu için kullanılan popüler bir terimdir (Yatgın, Uysal ve Sevgi, 2015).

Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, kişilik gibi kişisel faktörler iş doyumunu kavramında olduğu gibi tükenmişlik düzeyini de etkilemektedir. Kişisel farklılıkların dışında işin ağırlığı, denetlemeler, motivasyon, kendini bulunduğu yere ait hissetme, herkese eşit davranılmaması ve kişiye verilen kıymet tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörler olarak nitelendirilmektedir. Rol belirsizlikleri, kimin

hangi işi yapacağını belli olmaması, iş fazlalığı, rol çatışması, işlerini bitirmek için verilen zamanının az olması tükenmişliğe sebep olan örgütsel etkenler olarak sıralamaktadırlar (İnce ve Şahin, 2016).

Beklentilerin azalması yaşanan tükenmişliğin de azalmasına neden olmaktadır. İş de çalışılan yılın süresi, öğretmenlerin tecrübelerinin artmasına sebep olmaktadır. Öğretmenler, tecrübelerinden dolayı tükenmişlikle baş etme yollarını öğrenmektedirler. Tükenmişlikle baş etme yollarını öğrenen öğretmenler tükenmişlik düzeylerinin azalmasını sağlamaktadır (Çağlar, 2011).

Tükenmişlik, bedensel, zihinsel ve duygusal tükenme ile sonuçlanan; fazla ve sürekli ruhsal gerilime karşı kişinin gösterdiği fizyolojik ve psikolojik bir tepkidir. Öğretmen tükenmişliği, söz verilen ve istenilen şeylerin gerçekleşmemesi, ruhsal bunalım, kendini yorgun hissetme ve kişinin kendini eleştirilerden korumak için koruma sistemi geliştirmesi gibi belirtilerle algılanmıştır. Öğretmen tükenmişliği kişinin kendini doğru değerlendirememesi, öğrencilerine doğru olmayan davranışlar sergileme, mesleğinden bıkkınlık duyma ve mesleğini iyi yapamadığını düşünerek mesleğine karşı negatif hislerle tanımlanır (Özben ve Argun, 2005).

Tükenmişlik durumunda;

İş hayatında yıkıcı ya da ruhsal gerilim vaziyetinde tükenmişlik başlar. Tükenmişlik bir mutluluk, enerji, bakış açısı ve amaç kaybıdır. Kronik strese, ümitsizlik, çözüm yolu bulamama ve kendini köşeye kısırılmış hissine kapılma ve bedensel, duygusal ve zihinsel bir yorgunluk halidir. Somut olarak tükenmişlik;

- Duygusal tükenme – işe bağlı tutum ve davranışlarda fark edilen olumsuz değişiklikler,
- Zihinsel tükenme/duyarsızlaşma ve
- Başarının azalması olarak üç bileşenden oluşmaktadır.

Ayrıca sürekli bitkinlik, umutsuzluk, ümidini kesme ile olumsuz benlik kavramının, gelişmesi çalışma yaşamında, aile yaşamında ve ilişkilerinde olumsuz tutumlar ile belirginleşen fiziksel, duygusal ve zihinsel çöküştür (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012:173-174).

Tükenmişlik olumsuz bir tecrübe olmakla birlikte, birey ile arasında negatif etkileşim sonucunda ortaya çıkan ve devam eden iş stresine yanıt olarak görülmektedir. İş gören kişilerde ortaya çıkan tükenmişlik, iş yaşamında değişik durumlarda da geliştirildiği belirtilmektedir (Alızada, 2017).

2.2.1. Tükenmişliğin Boyutları

Maslach ve Jackson tarafından geliştirilen üç yönlü tanım, tükenmişlik sendromunun en çok kabul gören tanımlamasıdır. Bu tanımlama üç boyutu şu şekilde açıklamaktadır: Duygusal Tükenme: Kişilere iş verenleri tarafından çok iş yükü verilmesi, fiziksel yorgunluk ve duygusal olarak kendilerini bitmiş hissetmeleri durumudur. Bu duygusal yorulma durumunda birey, hizmet verdiği bireylere eskisi kadar önem vermediğini, yeteri kadar özverili olmadığını düşünmektedir. Duyarsızlaşma: Bireyin, mesleğine ve mesleğinde onu rahatsız eden davranışları olan kişilere karşı mesafeli, hatta kimi zaman onlara insanca olmayan bir tavır göstermesidir. Birey etrafındakilere kötü davranır, onlara küçümseyen davranışlarda bulunur. Düşük Kişisel Başarı Hissi: Kişi diğer insanlar hakkında kendi zihninde negatif düşünceler oluşturdukça, kendisi ile de ilgili olumsuz fikirler oluşturur, kendisini suçlu hisseder. Başarılı olamadığını düşünmeye başlar (Maslach ve Jackson 1981).

* Duygusal Tükenme: Maslach, tükenmişliğin bu boyutunda kişilerle hep iletişim halinde bulunan meslekleri yapanlarda tükenmişliğin fazla olacağı ve bunun kaçınılmaz sonuç olacağını belirtmektedir. “Duygusal tükenmişliğin ruhsal gerilimle baş etmede başarısız olanlarda yaşanma sıklığı daha çoktur.” Tükenmişliğin Maslach’a göre en önemli bileşeni duygusal tükenmedir. Örgütsel ve bireysel isteklerin ve düşüncelerin, duygusal tükenmişlikle direk ilişkili olduğu duygusal tükenmişliğin, sürekli aynı işlerde çalışan kişilerde daha çok olduğu araştırma sonuçlarında belirtilmektedir (Çelebi, 2014).

2.2.2. Tükenmişliğin Nedenleri

Çağımızda bireyler rollerinin sürekli değişmesi ve artmasıyla, bireylere önemli görevlerin verilmesi ve ilişkilerin karmaşıklaşması ruh sağlığını zorlayan bir durum olmakta, insanlarla direk iletişim halinde olan kişilerde daha önemli hale

gelmektedir. Eğitim sektörü insanlarla sürekli iletişimin olduğu alanlardan biridir. İşte bu durum yoğun olarak yaşanan tükenmişliği beraberinde getirmektedir (Filiz, 2014).

Dadısmen'a göre (2016) tükenmişlik belirtisi genel olarak çok başarılı olmak için sürekli ve durmadan çalışan, yapabileceğinden daha fazla iş yükünü alan ve sınır tanımayan kişilerde görülebilmektedir. Tükenmişliğin belirtileri kişiden kişiye farklılık gösterebilir.

Tükenmişlikte, çalışan kendini işinde yetersiz olarak düşünür ve işinde strese girdiği zamanda açığa çıkar. Stres ve tükenmişlik düzeyini artıran veya azaltan sebepler kişisel, çevresel ve örgütsel olarak gruplandırılabilir. Kişisel faktörler: cinsiyet, yaş, çalışma yılı, medeni durum, eğitim düzeyi; çevresel faktörler: eğitim verdikleri öğrencilerin durumları, çalışılan okulun özellikleri (özellikle elverişsiz bölge okulları); örgütsel faktörler: iklim, kültür, sosyal ve profesyonel destek, rol karışıklığı, fazla sorumluluk verme, mesleğin tanımlanmamış olmasıdır (Özben ve Argun, 2005).

Bir amacı olan ve amacına ulaşmak isteyen kişilerde tükenmişlik durumunun daha çok olduğu da ileri sürülmektedir. Bu sebeple uzun zamandır hayatlarında zorluk yaşadıkları için tükenmektedirler. İş yaşamına başlarken büyük hayaller kurmuşlardır ve iş hayatları boyunca daha azla yetinmemişlerdir. Genellikle tükenmiş kişiler; bir amaca ulaşmak, bir problemin çözümüne kavuşmak, toplumda bir yer edinmek, maddi imkan, başarı kazanmak, başarılı bir meslek hayatına ulaşmak gibi belirledikleri amaçları işe başlamışlardır (Tümkiye, 1996a:12 akt. Alızada, 2017).

2.2.3. Tükenmişliğin Sonuçları

Tükenmişliğin öğretmenlere, öğrencilere, velilere ve eğitim sistemine pek çok olumsuz etkileri vardır. Örneğin, mesleki tükenmişlikle karşılaşan öğretmenler öğrencileri ile etkileşimlerinin nicelik ve niteliği azalmakta, iş doyumları düşmekte, iş performansları azalmakta, yaptıkları işe istek duymama ve mesleğini artık yapmak istememe isteği başlamaktadır. Ayrıca bu öğretmenler bedensel ve psikolojik sağlık problemleri yaşamaya ve işlerini sevmemeye başlamışlardır. Öğretmenlerin mesleki

tükenmişlik düzeyleri yükseldikçe eğitim vermekte olduğu öğrencilerine ve velilerine karşı küçümseme, kötü olma, duygusuzlaşmamaya başlamıştır. Bu durum tükenmişlik yaşayan öğretmenlerden ders alan öğrenciler için ve öğretmen için sıkıcı bir duruma bürünmekte ve ülkede yaşayan herkesi ve ülkenin eğitim sistemini de kötü etkilemektedir. Çalışmalar, öğretmenlerin yaklaşık yüzde yirmi beşinin yaptıkları işi stresli bulduklarını ve bundan dolayı mesleki tükenmişlik yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Yüksel, 2009).

Tükenmişlik yaşayan öğretmenler işe devamsızlık yapmakta, işi bırakmak istemekte, fiziksel rahatsızlıkları ortaya çıkmakta ve psikolojik olarak kendilerini kötü hissetmektedirler.

2.2.4. Maslach Tükenmişlik Modeli

“Maslach tükenmişlik konusunu literatüre sokan ilk araştırmacı olmamasına rağmen büyük katkılarda bulunmuş ve araştırmalarını 1982’de yayınlanan, “Burnout: The Cost of Caring” adlı bir eserde toplamıştır. Aynı zamanda 1986’da Jackson’la birlikte bu araştırmada veri toplama aracı olarak da kullanılan Maslach Tükenmişlik Ölçeğini (Maslach Burnout Inventory) geliştirmiştir” (Kervancı, 2013: 43, akt. Çelik, 2017).

Maslach Tükenmişlik ölçeği tükenmişliği belirlemek için geliştirilmiş 22 maddeden oluşan bir ölçektir.

Maslach’a göre tükenmişlik; işinden dolayı kişilerle sürekli görüşmek zorunda olan bireylerde ortaya çıkan duygusal tükenme, duyarsızlaştırma ve kişisel başarı hissi eksikliği şeklinde ortaya çıkan üç boyutlu sendrom olarak tanımlamıştır (Çelik, 2017).

2.2.5. Öğretmenlerde Tükenmişlik

Öğretmenlik meseleğinin yoğun stres yaşanan bir meslek olduğu ve bu nedenle öğretmenlerde tükenmişlik durumunun fazla olduğu şeklinde bir çok çalışma bulunmaktadır.

“ Öğretmenler uzun periyodlar boyunca stres altında iken, kişisel başarı eksikliği yaşıyorken, duyarsızlaşma hissediyorken mesleki tükenmişlik baş

gösterebilir. Alan yazında çoğunlukla öğretme kariyerinin yarattığı tükenmişlik açıklanmaya çalışılmıştır. Öğretmenler mesleklerini tatmin edici, doyurucu olarak algılasalar bile diğer mesleklerle kıyaslandıklarında, mesleklerinin oldukça stresli olduğunun farkındadırlar. Eğitimin önündeki en büyük engel öğretmenlerin yaşadıkları stres ve tükenmişlik hissi olarak görülmektedir. Flook ve arkadaşları (2013) eğer öğretmenlerin öz-yeterlilikleri ve stres ile baş etme güçleri artırılırsa tükenmişlik sendromunun önlenebileceğini ve daha sağlıklı bir sınıf ortamı yaratılabileceğini belirtmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde çoğunlukla öğretmenlerin mesleki tükenmişliğin duyarsızlaşma boyutunu yaşadığı ve bunun sonucu olarak genellikle kendilerini meslektaşlarından soyutlama yoluna gidebildikleri görülmektedir. Diğer yandan çalışma esnasında daha fazla iş arkadaşları ile iletişim kuran kişilerin tükenmişlik sendromu yaşama olasılığı daha düşük olabilmektedir” (Toprak, 2017).

Tükenmişlik (burnout), ilk önce 1970’lerde Amerika’da, müşteri hizmetlerinde çalışan insanların içinde bulunduğu mesleki bunalımı açıklamak için kullanılmıştır. Daha sonra tükenmişlik kavramı klinik olarak ilk kez 1974 yılında Herbert Freudenberger tarafından tanımlanmıştır. Bununla birlikte tükenmişlik kavramı mesleki olarak tanımı günümüzde yaygın kullanıma sahip olan, araştırmalarda adını sıkça duyduğumuz Christina Maslach’a aittir. Maslach (1982) “İşinden dolayı insanlarla sürekli iletişim durumunda olan bireylerde duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı/yetersizlik hissi” şeklinde üç boyutlu olarak tanımlanır. Daha kapsamlı tanımında ise “Görevi dolayısıyla çok fazla duygusal isteklere maruz kalan ve hep başka kişilerle birebir çalışmak durumunda kalan bireylerde ortaya çıkan uzun süreli bitkinlik hali, gelecekte umutsuz olma, halsizlik gibi durumların yapılan işe, ve hayatının geri kalan kısımlarını da etki etmesi ile oluşan bir sendromdur.” diye tanımlanmıştır (Sürgevil, 2014:12 akt. Tosun, 2017).

Öğretmenin çalıştığı yerde görevini iyi yapabilmesi için bedensel, sosyal ve psikolojik olarak sağlıklı olmasını gerekmektedir. Öğretmenin nitelikleri ve iş hayatının şartları etkileşim halindedir. Öğretmenin verimli ve etkili çalışması, yaptığı işten doyum almasının yanı sıra kendisiyle ilgili tükenmişlik duyguları taşıyıp taşıyamamasına bağlıdır (Özben ve Argun, 2005).

Bir milletin gelişmesi ve arzu edilen refah seviyesine ulaşılabilmesi için eğitimin verildiği kurumlarda nitelikli bir eğitimin gerekli ve mühim olduğu unutulmamalıdır. İyi bir eğitimi sadece iyi öğretmenler verir. Okullardaki iyi eğitim grafiği, başarılı öğretmenler ile yükseltilebilir. Öğretmenlerin işlerini iyi yapabilmeleri ve yaptıkları işte başarılı olabilmeleri için işten aldıkları doyum önemlidir (Yılmaz ve Izgar, 2009).

Özel eğitim öğretmenleri normal sınıf öğretmenleri ile karşılaştırıldığında, sınıf içinde normal olmayan tepkilerde bulunma, görevini eskisi gibi iyi yapmama, derslerde daha az etkileşime girme, sınıf içindeki olumsuz öğrenci davranışlarında klasik kısıtlayıcı yöntemleri tercih etme ve öğrencilerin duygusal, bedensel ve sosyal ihtiyaçlarını önemsememe yok sayma gibi davranışlar sergilemektedir (Yüksel, 2009).

Öğretmenlerin tükenmişlik yaşadığını gösteren unsurlar;

- Mesleğinden soğuması
- İş arkadaşlarıyla arasına mesafe koyması
- Sınıf içerisinde öğrencilerinin ihtiyaçlarını görmezden gelmesi
- Mesleğinden eskisi gibi hoşnut olmaması gibi sebepler öğretmenlerde tükenmişliği bizlere gösteren unurlardan bazılarıdır.

2.2.6. Türkiye’de Tükenmişlik Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de tükenmişlik ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların genelinde insanlarla sürekli iletişim halinde olan, hekimler, hemşireler, sağlık çalışanları, öğretmenler ve akademisyenler üzerinde yapılmıştır (Dincerol, 2013).

Aksoy’a göre (2007) yaptığı araştırmasında özel eğitim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyinin cinsiyet, medeni durum, idarecilerin de yaptığı işle ilgili olarak takdir görme, çalıştıkları kurumda ödül ceza sisteminin adil olarak işlemesi, mesleğin toplumda hak ettiği yeri bulması ve velilerle ilgili sorun yaşama; yakınları arasında özel eğitime ihtiyacı olan birinin olması, mesleğin toplumda hak ettiği yeri bulması, velilerle ilgili sorun yaşama; sosyo-ekonomik durum, çalışma hayatında iş

arkadaşlarından destek görme değişkenlerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Yiğit (2007) yaptığı araştırmasında özel eğitim öğretmenlerinin daha çok duygusal tükenme yaşadıklarını ayrıca genel tükenmişlik boyutuna sahip olduklarını bulmuştur.

Gönüldaş'a göre (2017) özel eğitim öğretmenleri adayları ve özel eğitim öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları, kaygı ve tükenmişlik düzeylerini incelediği araştırmasında yeterlik, kaygı ve tükenmişlik puan ortalamaları ilişkisel olarak incelendiğinde, yeterlik ile kaygı ve tükenmişliğin negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Yeterlik arttıkça kaygı ve tükenmişliğin azaldığını saptamıştır.

Çolak'a göre (2017) öğretmenler ve okul yöneticileri ile yaptığı araştırmasında yönetici ve öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında düşük düzeyde kişisel başarı alt boyutunda ise orta düzeyde tükenmişlik yaşadıkları tespit edilmiştir. Bulguların geneli dikkate alındığında yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.

Akıncı'ya göre (2016) özel eğitim kurumlarında ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini incelediği çalışmasında devlet kurumlarında çalışan bireylerin özel kurumlarda çalışan bireylere oranla duyarsızlaşma düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptanmıştır. Özel kurumda çalışan bireylerin devlet kurumunda çalışan bireylere göre genel tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Adıgüzel'e göre (2016) 1001 okul öncesi öğretmeniyle yaptığı araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin duygusal tükenmişlik algılarının sınıflarındaki öğrenci sayılarına bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığını, bununla birlikte öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısı arttıkça duygusal tükenmişlik algılarının da göreceli olarak arttığını gösterdiğini bulmuştur.

Boyraz'a göre (2015) araştırmasında elde edilen tükenmişlik düzeylerine ilişkin sonuçlara göre öğretmenlerin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarını "nadiren" düzeyinde yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinde branş dışında cinsiyet, yaş, medeni durum,

eğitim düzeyi, kıdem, çalıştığı okul, yaş değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Snmeze'e göre (2015) ğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini araştırdığı araştırmasında özel eğitimde çalışma durumu, (zihinsel engelli öğrencilerle çalışma durumu), mezun olunan branş ve kıdem değişkenleri ile öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu saptamıştır. Bununla birlikte, çalışılan kurum ve sınıf mevcudu değişkenleri ile öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin genel olarak tükenmişlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ise yüksek düzeye yakın olduğu saptanmıştır.

abuk'a göre (2015) zel eğitim alanında çalışan 100 öğretmenin tükenmişlik düzeylerinin incelendiği çalışma da duygusal tükenme alt boyutunda görev türü, mesleğini isteyerek seçip seçmeme, öğretmenlik mesleğini kendine uygun bulup bulmama, amirlerinden işi ile ilgili takdir görüp görmeme; duyarsızlaşma alt boyutunda görev türü, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmeme, öğretmenlik mesleğini kendine uygun bulup bulmama; kişisel başarı alt boyutunda yaş, görev yapılan okul türü, kıdem ve öğretmenlik mesleğini kendine uygun bulup bulmama değişkenlerine göre anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuş ama öğretmenlerin cinsiyet, medeni durum, mezun olunan alan, çalışma hayatında işi arkadaşlarından destek görme durumuna göre tükenmişlik düzeyleri arasında fark bulunamamıştır.

Terkeş'e göre (2015) ğretmenlerin örgütsel adalet algısı ve tükenmişlik düzeylerini arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Ayrıca rgtsel adalet algısının yaş, öğretmenliğe esas öğrenim durumuna göre; tükenmişlik düzeyinin ise cinsiyet, kıdem ve öğretmenliğe esas öğrenim durumuna göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan araştırmalarda tükenmişlik durumları farklı etkenlerle karşılaştırılarak incelenmiştir ve tükenmişlik durumlarını artıran veya azaltan etmenler bazı araştırmalarda yaş, medeni durum ve kıdem tükenmişliği artırdığını bulunmuşken başka araştırmalarda bunların etkisiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.3. Yaşam Doyumu

İlk defa Naugarten (1961) tarafından araştırılmaya başlanan yaşam doyumu terimi, bir bireyin istekeleri ile (ne istediği), varolanların (neye sahip olduğu) karşılaştırılması ile ortaya çıkan durum ya da sonuçtur. Yaşam doyumu kişinin kendi belirlediği ölçütlere uygun bir şekilde kişinin bütün hayatını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır.

Doyumunu etkileyen unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

- ❖ Rutin yaşantısından hoşnut olma
- ❖ Hayattan zevk alma
- ❖ Hedeflerini gerçekleştirme
- ❖ Olumlu bakış açısı
- ❖ Beden sağlığının iyi olması
- ❖ Maddi konfor
- ❖ İnsanlarla ikili ilişkilerde uyum (Erkan, 2006 akt. Kuş, 2015).

Kırtıl' a göre (2009) yaşam doyumu ve ya bilinen adıyla mutluluk uzun yıllar boyunca insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan biridir. Doyum, arzu edilen şeylerin, düşüncelerin, ihtiyaçların karşılanmasıdır. Yaşam doyumu ise arzu edilen şeyler ile var olanların harmanlanmasıyla ortaya çıkan sonuçtur. Yaşam doyumu bireylerin düşüncelerinin, olabilecek olan durum ile karşılaştırılmasından sonra ortaya çıkan sonucu göstermekte ve yaşam doyumu insanların bütün yaşamını etkilemektedir. Yaşam doyumu özellikle bir duruma bağlı doyum değil, hayatın tümüyle ilgili olarak yaşanan doyumlardan elde edilen mutluluk, kendini iyi hissetme, yaşamdan zevk alma gibi farklı durumlardan iyi olma halini ifade eder. Kişilerin hayatlarında ki zorlanmalar, çatışmalar, ani gelişen olumsuz durumlar gibi değişimler kişilerin yaşam doyumlarını azaltmaktadır (Kuş, 2015).

İnsanlar birçok sebeplerden dolayı çalışmak zorunda kalabilirler; unutulmamalıdır ki çalışmanın yaşam doyumu ve mutluluk üzerinde pozitif etkileri vardır. Freud'un önemle vurguladığı ruh sağlığının birinci koşulu sevmek ve çalışmaktır. Kişinin yaptığı işi sevmesi yaşam doyumunu artırmaya yönelik etkisi olduğu, iş yaşantısında yaşam doyumu olan bireylerde iş hayatının dışındaki

alanlarda da olumlu etkileri olduğu vurgulanmaktadır. Kişilerin iş hayatında ki doyumları arttıkça özel hayatlarındaki yaşam doyumları da artmaktadır (Başaran, 2016).

Kişilerin hayatlarındaki bütün olumlu ve olumsuz durumların yaşam doyumunu artıran ve azaltan etkilere sahip olduğu görüşü tanımlarda ortaya çıkan ortak görüştür. Kişilerin doyumlarını artırmak için onlara farklı düşünme becerileri eğitimi, hayatta karşılaştıkları zorluklarla baş etmelerini öğreten eğitimlerin verilmesi, kişilerin spora, sanata vb. kendilerini geliştirebilecekleri alanlara yönlendirilmesi yaşam doyumlarını artıracığı ve kendilerini iyi hissederek yaşam kalitelerini ve yaşam doyumlarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

2.3.1. Türkiye’ de Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Şahin’e göre (2014) öz duyarlık ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında bu iki değişken arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun öz duyarlık düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ve anlamlı etkiye sahip oldukları görülmüştür.

Başaran’ a göre (2016) medeni durumun öğretmenlerin benlik saygısı ve yaşam doyumları üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin algıladıkları benlik saygısı ve yaşam doyum düzeyleri ile medeni durum arasında pozitif ve orta dereceli bir ilişki olduğu saptanmış ve medeni durumlarına göre benlik saygıları ortalamaları ve yaşam doyumları ortalamaları incelendiğinde boşanmış öğretmenlerin, evli ve bekar öğretmenlere göre benlik saygıları ve yaşam doyumları ortalamalarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Ünal’a göre (2015) çalışmasında iş doyumları, yaşam doyumları ve yaşam anlamı değişkenlerinin ilköğretim ve ortaokul öğretmenlerinin mesleki bağlılıkları üzerine etkisini araştırmıştır. Öğretmenlerin iş doyumları, yaş, branş ve okul kademesine göre; yaşam doyumları, cinsiyet ve medeni duruma göre; sahip oldukları yaşam anlamı ise medeni duruma göre farklılaşmakta olup, diğer değişkenlere göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

İnci'ye göre (2014) aday öğretmenlerin duygusal zeka ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkisini araştırdığı çalışmasında aday öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri istedikleri bölümde okuyup okuyamadıklarına, ailelerinin gelir durumuna ve kendi gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Diğer değişkenler açısından bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmanın neticesinde aday öğretmenlerin duygusal zeka ve yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya konmuştur.

Yapılan çalışmalarda yaşam doyumunu etkileyen bir çok etkenin bulunduğu ve öğretmenlerin yaşam doyumlarının genelde düşük ve orta düzeyde olduğu görülmektedir.

2.4. Özel Alt Sınıf Öğretmeni

Yaşlılarından farklı ve düşük seviyede gelişim gösteren ve bireysel ve eğitimsel yeterlilikleri düşük olan öğrencilerle çalışan, onların seviyelerine uygun eğitim planlamaları yaparak eğitim veren kişiye özel eğitim öğretmeni denilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireyler denildiğinde bedensel, zihinsel, görme ve işitsel engelli bireyler akla ilk olarak gelenlerdir. Aslında özel eğitim gerektiren bireyler, farklı sebeplerden dolayı bireysel ve gelişimsel açıdan özellikleri yetersiz, akranları ile gözle görülür şekilde farklılık gösteren bireyi ifade etmektedir (Yanık, 2018).

Özel çocuklarla çalışan eğitimcilerin yaptıkları işi bırakmalarının sebebi çalıştıkları öğrenci grubunun özellikleridir. Özel eğitimdeki öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarından daha yavaş gelişim göstermeleri ve daha çok problemlili davranışlar göstermeleri özel eğitim alanında çalışan öğretmenin mesleki tükenmişlik yaşamasına sebep olabilmektedir. Bunların dışında eğitimde kullanılan araç gereçlerin eksikliği, eğitim programlarının yetersiz olması, çevrenin ve toplumun özel bireylere bakış açısı ve yaklaşımı, mesleki açıdan yetersizlik ve sosyal desteğin az olması gibi etmenler özel eğitim öğretmenlerine mesleki tükenmişliği yaşatmaktadır (Yüksel, 2009).

Öğretmenlik mesleğinde özel eğitim sınıf öğretmenliği değinilen çalışmalar da zorlu ve meşakkatli bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu mesleği seçen

öğretmenler normal çocuklarla bile çalışmakta zorlanan öğretmenlerden meslek hayatlarında daha çok zorlanma yaşamaktadırlar.

2.5. Normal Sınıf Öğretmeni

“Sınıf öğretmenliği büyük sorumluluk gerektiren bir meslektir. Sınıf öğretmeni, öğrencilerine rehberlik yapmak, her sınıfın derslerini okutmak, öğrencileri bir üst öğrenimine hazırlamakla yükümlüdür. Sınıf öğretmenlerinin bu işlemleri yerine getirmeleri için Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen birtakım nitelikleri vardır. Bu nitelikler; Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, Türk milletinin milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini özümsemiş olmak, Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilmek ve davranış haline getirmek, Türkçe’yi, milli birlik ve bütünlüğü sağlayıcı yönde, özelliklerini bozmadan kullanabilmek, hür bilimsel düşünme ile sanat yaratıcılık gücüne değer vererek, insan haklarına saygılı olmak, okul ile eğitim sektörleri arasında iş birliği ve eş güdümü sağlayabilecek yeterliğe sahip olmak, beden, zihin, ahlak ve duyu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmeye uygun kişilik ve karakter özelliğine sahip olmak, öğretmenliğe, öğrenciye, çevreye sosyal değerlere yönelik olumlu tutuma sahip olmak, öğretmenliğin gerektirdiği; genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgilerini alarak; öğrencilere neyi, nasıl öğreteceğini bilen, öğrencinin öğretim sürecine aktif katılımını sağlama yollarını bilen ve uygulayan, öğrencilerin, öğrenmelerini yeterince ve zamanında pekiştirebilen, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini ve güçlüklerini dönemlerle belirleyip, öğrenciye gelişimlerini sağlayan, eksiklerini tamamlaması için olanaklar sunan, ihtisas sahibi kişi olmaktır” şeklindeki niteliklere bakıldığında öğretmenlerin çok fazla özelliğe sahip olmaları gerekmektedir (Gülteke, 2012). Çok fazla niteliğe sahip olması istenen öğretmenlere, gerekli imkanlar sağlanmadığında tükenmişlik durumu ortaya çıkmakta ve iş ve yaşam doyumları düşmektedir.

Gelecekte öğretmen eğitiminin neleri kapsayacağı, öğretmenlerin nitelikli eğitimler vermesi için nasıl eğitimlerin düzenleneceği, öğretmen alımlarında nelere dikkat edileceği ve şu an ki mevcut durumda öğretmenlerin eğitimlerinde nasıl yetersizliklerin olduğu önemli bir tartışma konusudur (Gökçe, 2003).

Okulların istenilen düzeyde iyi bir eğitime kavuşmalarındaki en önemli etkenlerden birisi “öğretmen” faktörüdür. Öğretmenlerin öğrencilerine iyi bir eğitim verebilmesi için öncelikle uygun çalışma ortamları hazırlanmalıdır. Her insan için önemli olan beden, ruh ve sosyal yönden sağlıklı olmak öğretmenlik mesleği içinde çok önemlidir. Amerikan Stres Enstitüsü'nün üzerinde çalıştığı araştırmanın bulgularına göre; öğretmenlik mesleği, kişilerin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehlikeye atan ve yaşantısının içerisinde oluşan problemler ile baş etmeyi zorlaştıran yüksek riskli meslek gruplarından biri olarak değerlendirilmektedir (Yatgın, Uysal ve Sevgi, 2015).

Sınıf öğretmenliği küçük yaşta öğrencilerle eğitime başlayıp onlara okumayı, yazmayı öğreten, okulu sevdiren çoğu zaman çocukların ilk öğretmeni olan eğitim sistemimizde önemli yere sahip meslek elemanıdır. Öğretmenlerin kaliteli bir eğitim verebilmeleri için öncelikle eğitim için uygun ortamların oluşturulması gerekmektedir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde, yapılan araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada yararlanılan veri toplama araçları ve son olarak araştırmanın amacına bağlı olarak toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistikî analizler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ilkokul özel eğitim sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak, araştırma, temelde betimsel nitelikte, genel tarama modelli bir çalışma olarak tasarlanmıştır. “Genel tarama çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2017:111). Büyüköztürk ve arkadaşlarına (2018) göre “Tarama araştırmaları daha çok ‘ne, nerede, ne zaman, ne sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl’ gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır.” (Büyüköztürk ve ark., 2018:184). Bu açıklamalara uygun olarak, ilkokul özel eğitim alt sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerini belirlemek ve karşılaştırmak amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul’da Kağıthane İlçesindeki MEB’na bağlı ilkokulların özel eğitim sınıflarında görev yapan 75, normal sınıflarında görev yapan 250 öğretmen oluştururken, örneklem grubunu yansız atama yolu ile seçilen 59 ilkokul özel eğitim sınıfında ve 103 ilkokul normal sınıflarında görev yapan toplam 162 öğretmen oluşturmaktadır. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı örneklem grubundan ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerden sadece 103’üne ulaşılmıştır.

Örneklem grubunun ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin örneklem hesaplanmasında $n=Nt^2.pq/d^2(N-1)+t^2.pq$ formülü kullanılmış ve $N=250$;

t=1,96;

p=0,20

q=0,80

d=0,05 alındığında n=124 olarak hesaplanmıştır.

Örneklem grubunun ilkökul özel alt sınıflarında görev yapan öğretmenlerin örneklem hesaplanmasında $n = Nt^2 \cdot pq / d^2(N-1) + t^2 \cdot pq$ formülü kullanılmış ve

N=75;

t=1,96;

p=0,20

q=0,80

d=0,05 alındığında n=59 olarak hesaplanmıştır.

Örnekleme yer alan öğretmenlerin demografik özellikleri Bulgular Bölümünde sunulmuştur (Tablo 4.1.). Çalışma grubu

3.3. Hipotezler

1. Özel alt sınıf öğretmenlerinin yaşam ile iş doyumu düşük ve tükenmişlik düzeyleri yüksektir. Normal sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri düşük, iş doyumu ve yaşam doyumu yüksektir.
2. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında ilişki vardır.
3. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında ilişki vardır.
4. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin iş doyumu ve yaşam doyumu düzeyleri arasında ilişki vardır.
5. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
6. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin yaşa göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.

7. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin medeni duruma göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
8. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çocuk sahibi olup olmama durumuna göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
9. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çalışılan birime göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
10. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin çalışma süresine (kıdem) göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
11. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin ekonomik tatmine göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
12. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin eğitim düzeyine göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
13. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin mesleğe göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
14. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin başka işte çalışıp çalışmama durumuna göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.
15. Özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin ailesinde ve yakın çevresinde zihinsel özürü birey olup olmamasına göre iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark vardır.

3.4. Ölçme Araçları

Bu araştırmada veri toplama (ölçme) aracı olarak, bir kişisel bilgi formu ile üç ölçekten yararlanılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin, iş doyumu düzeylerini ölçmek üzere Hackman ve Oldman (1980) tarafından geliştirilen Minnesota İş Doyum Ölçeği, yaşam doyum düzeylerini ölçmek üzere Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği ve tükenmişlik

düzelelerini belirlemek üzere Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu, Minnesota İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterinden oluşan anket, bizzat araştırmacı tarafından belirlenen okullarda öğretmenlere dağıtılmış, hangi amaçla uygulandığı ve nasıl doldurulacağı anlatılmış ve daha sonra tekrar araştırmacı tarafından aynı gün geri toplamıştır.

Araştırmada kullanılan Minnesota İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanterinin Türkçe uyarlamalarının bu çalışma için uygunlukları önce Alpha Modeli ile güvenilirliklerine (iç-tutarlılık) bakılarak kontrol edilmiştir. Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu ve üç ölçeğe ilişkin ayrıntılı bilgi aşağıda sırasıyla, güvenilirlik incelemeleri ile birlikte sunulmuştur.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, ilkokul özel eğitim sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin demografik (kişisel) özelliklerini belirlemek üzere geliştirilen Kişisel Bilgi Formunda, öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, evliyse çocuklarının olup olmadığı, öğrenim durumu, çalışılan birim, mesleği, mesleki kıdem, çalışma sistemi, ekonomik açıdan tatmin ediciliği, okul dışında çalışılıp çalışılmadığı ve ailesinde veya yakınlarında zihinsel özürü birey olup olmadığına dair toplam 12 soru mevcuttur.

3.4.2. Minnesota İş Doyum Ölçeği Kısa Formu

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, iş doyumu düzeylerini ölçmek üzere Hackman ve Oldman (1975) tarafından geliştirilen ve Gödelek (1988) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan, toplam 14 maddelik Minnesota İş Doyum Ölçeği (Kısa Formu) kullanılmıştır. 5’li Likert tipinde düzenlenen ölçeğin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından ‘Hiç memnun değilim’ (1) ile ‘Çok memnunum’ (5) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 14 ve en yüksek toplam puan 70 olup puanın yüksekliği, bireyin çalıştığı kuruma yönelik iş doyumu düzeyini ifade etmektedir. “Ölçekten alınan puanların 33–52 arasında olması iş

doyumunun orta düzeyde olduğunu, ölçekten alınan puanların 14–32 arasında olması iş doyumunun düşük olduğunu göstermektedir” (Kargün ve ark., 2012, s.31).

Minnesota İş Doyum Ölçeğinin bu araştırma için güvenilirliğini (iç-tutarlılığı) incelemek üzere Alpha modeli ile maddeler arası korelasyona bağlı uyum değerleri hesaplanmıştır (Tablo 3.11). Cronbach Alfa (α) katsayılarının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınırlar dikkate alınmıştır.

“ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek/alt boyut güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin/alt boyutun güvenilirliği düşük,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek/alt boyut oldukça güvenilir ve

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek/alt boyut yüksek derecede güvenilirdir” (Kalaycı, 2006: s. 405; Karagöz, 2016: s.941, Özdamar, 2002, s.673).

Tablo 3.1. Minnesota İş Doyum Ölçeğine yönelik güvenirlik analizi

Madde	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha	Cronbach Alpha (α)
isd01*	0,515	0,800	0,817
isd02	0,441	0,807	
isd03	0,572	0,795	
isd04	0,391	0,809	
isd05	0,475	0,804	
isd06	0,521	0,799	
isd07	0,336	0,812	
isd08	0,404	0,808	
isd09	0,472	0,804	
isd10	0,458	0,805	
isd11	0,470	0,805	
isd12	0,174	0,821	
isd13	0,430	0,808	
isd14	0,561	0,798	

*isd: İş doyumu

14 maddelik Minnesota İş Doyum Ölçeği için yapılan madde analizi sonrası güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,817$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeği oluşturan maddelerin arasında güvenirliğin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde silindiğinde Minnesota İş Doyum Ölçeğinin güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) anlamlı bir şekilde yükselmeyeceği görüldüğünden (son sütun) 14 maddenin de ölçekte kalması gerektiğine karar verilmiştir. Ölçekte yer alan 12 numaralı maddenin çıkarılması sonucunda ölçek genel güvenirlik katsayısının 0,82'ye yükseleceği görülmekle birlikte bu artışın %10,0'dan düşük kalması nedeniyle yapılmasında bir yarar yoktur (Bursal, 2017). Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğine, Minnesota İş Doyum Ölçeğinin bu araştırma için de güvenirliğinin (iç-tutarlılığının) yüksek düzeyde olduğunu görülmektedir.

3.4.3. Yaşam Doyumu Ölçeği

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, yaşam doyum düzeylerini belirlemek üzere Diener, Emmans, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, tek faktörlü ve beş maddeden meydana gelen Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. 7'li Likert tipinde düzenlenen ölçeğin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından 'Hiç uygun değil' (1) ile 'Çok uygun' (7) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması çalışmasında tek boyutlu bir yapı tespit eden araştırmacılar, ölçeğin toplam varyansın %68,4'ünü açıkladığını,

maddelerin faktör yük değerlerinin ise 0,72 ile 0,85 arasında değiştiğini bulmuşlardır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı ise 0,88 olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 7 ile 35 arasında değişmekte olup, yüksek toplam puan yüksek yaşam doyumu düzeyini göstermektedir.

Yaşam Doyumu Ölçeğinin bu çalışma için güvenirliği yine bir madde analizi ile Cronbach Alfa katsayılarına bakılarak kontrol edilmiştir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Yaşam Doyumu Ölçeğine yönelik güvenirlik analizi

Madde	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha	Cronbach Alpha (α)
ydoy1	0,567	0,799	0,821
ydoy2	0,564	0,803	
ydoy3	0,759	0,744	
ydoy4	0,593	0,792	
ydoy5	0,620	0,786	

Tek boyut ve beş maddelik Yaşam Doyumu Ölçeği için yapılan madde analizi sonrası güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,821$ olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeği oluşturan maddelerin arasında güvenirliğin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde silindiğinde Yaşam Doyumu Ölçeğinin güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) yükselmeyeceği görüldüğünden (son sütun) beş maddenin de ölçekte kalması gerektiğine karar verilmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeğine ait madde-toplam korelasyon katsayıları 0,564 ile 0,759 arasında değişmekte olup yeterli düzeyde ilişki ($r \geq 0,30$) olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğine, Yaşam Doyumu Ölçeğinin bu araştırma için de güvenirliğinin (iç-tutarlılığının) yüksek düzeyde olduğunu görülmektedir.

3.4.4. Maslach Tükenmişlik Envanteri

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, tükenmişlik düzeylerini belirlemek üzere Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen ve Ergin (1999) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, üç boyutlu/faktörlü ve 22 maddeden meydana gelen Maslach Tükenmişlik Envanteri (MTE) kullanılmıştır. Orijinalinde 7'li Likert tipinde düzenlenen envanterin Türkçeye uyarlaması sırasında 5'li Likert tipinde seçeneklerin daha uygun olduğu önerilmiştir. Envanterin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından 'Hiçbir zaman' (1) ile 'Her

zaman' (5) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Ölçeğin birinci alt boyutu 'Duygusal Tükenme' olarak adlandırılmış ve dokuz maddeden (1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16 ve 20) meydana gelmekte olup güvenirlik katsayısı 0,83; ikinci alt boyutu 'Duyarsızlaşma' olarak adlandırılmış ve beş madden (5, 10, 11, 15 ve 22) meydana gelmekte olup güvenirlik katsayısı 0,71 ve üçüncü alt boyutu ise 'Kişisel başarı' olarak adlandırılmış ve sekiz maddeden (4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 ve 21) meydana gelmekte olup güvenirlik katsayısı 0,72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ilk iki boyutu olumsuz, üçüncü alt boyutu ise olumlu ifadelerden oluşmakta olup her bir boyut ayrı olarak değerlendirilmekte, tek bir toplam tükenmişlik puanı elde edilmemektedir. Boyutlardan alınan puanın yüksekliği bireyin duygusal tükenme, duyarsızlaşma yaşadığını göstermektedir.

Maslach Tükenmişlik Envanterinin bu çalışma için güvenirliği yine bir madde analizi ile Cronbach Alfa katsayılarına bakılarak kontrol edilmiştir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Maslach Tükenmişlik Envanterine yönelik güvenirlik analizi

Madde	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha	Cronbach Alpha (α)
Duygusal tükenme			
tük01	0,654	0,875	0,888
tük02	0,711	0,870	
tük03	0,739	0,868	
tük06	0,595	0,879	
tük08	0,771	0,864	
tük13	0,616	0,878	
tük14	0,312	0,900	
tük16	0,724	0,869	
tük20	0,660	0,874	
Duyarsızlaşma			
tük05	0,600	0,697	0,764
tük10	0,601	0,701	
tük11	0,702	0,656	
tük15	0,633	0,690	
tük22	0,197	0,832	
Kişisel başarı			
tük04	0,399	0,666	0,698
tük07	0,595	0,629	
tük09	0,473	0,647	
tük12	0,465	0,657	
tük17	0,067	0,734	
tük18	0,182	0,713	
tük19	0,522	0,636	
tük21	0,477	0,646	

Maslach Tükenmişlik Envanterinin ilk alt boyutu olan Duygusal Tükenme boyutu için güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) $\alpha=0,888$; ikinci alt boyutu olan Duyarsızlaşma için 0,764 ve üçüncü alt boyutu olan Kişisel Başarı için 0,698 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, Maslach Tükenmişlik Envanterinin alt boyutlarını oluşturan maddelerin arasında güvenirliğin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Her hangi bir madde bu alt boyutlardan silindiğinde α katsayısının (alt boyutun güvenirlik katsayısının) %10,0'dan daha fazla yükselmeyeceği görüldüğünden (son sütun) tüm maddelerin bu alt boyutlar altında kalmasına karar verilmiştir.

Tüm bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde Maslach Tükenmişlik Envanterinin bu araştırma için de güvenilir olduğu görülmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Öğretmenlerden, Kişisel Bilgiler Formu, Minnesota İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanteri ile toplanan verilerin tümü üzerinde SPSS 21.0 for Windows paket programı ile istatistiksel analizler uygulanmıştır.

Toplanan veriler üzerinde analizlere geçilmeden önce belirlenen sınırlar içinde olup olmadıkları, istatistiksel analizlerde kullanılamayacak kadar eksik veya hatalar barındırıp barındırmadıkları Keşfedici Veri Analizi (Exploratory Data Analysis-EDA) ile kontrol edilmiştir. Bundan sonra ise ilkokul özel eğitim alt sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerini karşılaştırmak üzere hangi istatistiksel tekniğin kullanılacağına karar vermek için ölçek puanlarının normallik dağılımları, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılarak kontrol edilmiştir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Ölçeklerin normallik dağılımlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık testleri

Ölçek/Boyut	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık Katsayısı	Çarpıklık Hata K.	Basıklık Katsayısı	Basıklık Hata K.
İş doyumunu	3,65	0,47	-0,885	0,191	0,889	0,379
Tükenmişlik						
Duygusal tükenme	2,38	0,71	0,651	0,191	1,442	0,379
Duyarsızlaşma	1,95	0,72	1,576	0,191	3,566	0,379
Kişisel başarı	3,81	0,45	-0,721	0,191	0,937	0,379
Yaşam doyumunu	4,99	1,01	-1,049	0,191	1,064	0,379

Minnesota İş Doyum Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanteri ile toplanan verilerin normallik dağılımlarını araştırmak üzere çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve bunların karşılaştırılabilir halde incelenmesi için standart Z skorları hesaplanarak 0,05 anlam düzeyinde normallik dağılımlarına bakılmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin karşılaştırılabilir şekilde incelenmesi için ise standart Z skorlarının $p < .05$ için $\pm 1,96$ değerleri arasında olup olmadıklarına bakılır. Z skorları hesaplanırken çarpıklık değeri kendi hata değerine ve basıklık kendi hata değerine bölünür, bölümün (bölme) neticesi elde edilen Z değerinin -1,96 ile +1,96 değerleri arasında olup olmadığı kontrol edilir (Cramer, 1998; Doane ve Seward, 2011; Field, 2009). Buna göre;

- İş Doyumu Ölçeği: $Z_{\text{Çarpıklık}}=-4,63$; $Z_{\text{Basıklık}}=2,35$ (Dağılım normal değil)
- Duygusal Tükenmişlik: $Z_{\text{Çarpıklık}}=3,41$; $Z_{\text{Basıklık}}=3,80$ (Dağılım normal değil)
- Duyarsızlaşma: $Z_{\text{Çarpıklık}}=8,25$; $Z_{\text{Basıklık}}=9,41$ (Dağılım normal değil)
- Kişisel Başarı: $Z_{\text{Çarpıklık}}=-3,77$; $Z_{\text{Basıklık}}=2,47$ (Dağılım normal değil)
- Yaşam Doyumu: $Z_{\text{Çarpıklık}}=-5,49$; $Z_{\text{Basıklık}}=2,81$ (Dağılım normal değil)

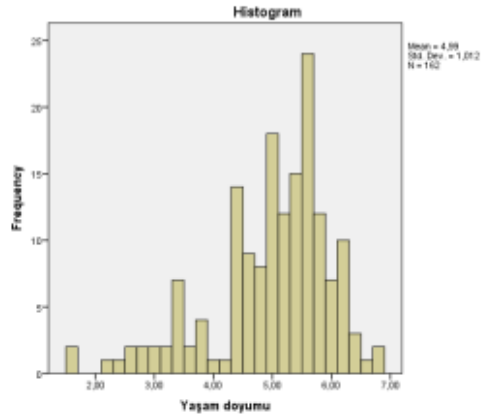
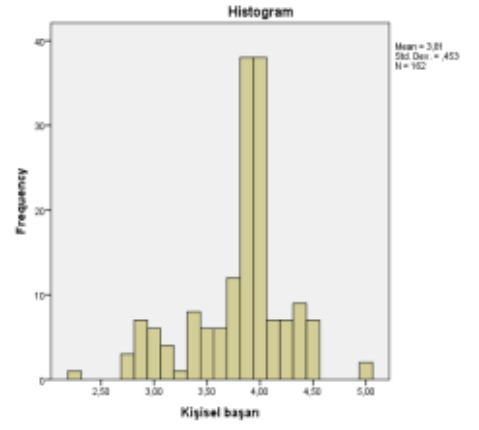
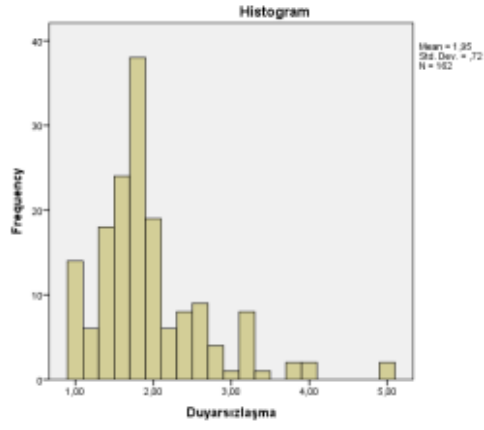
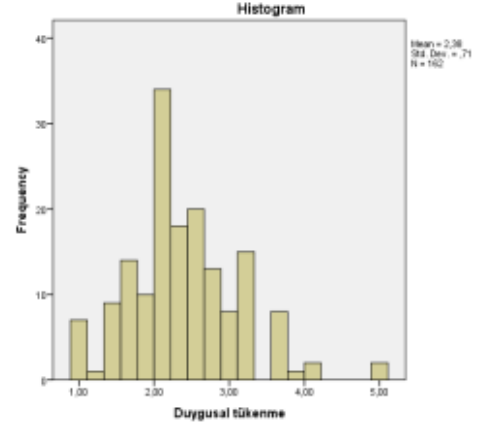
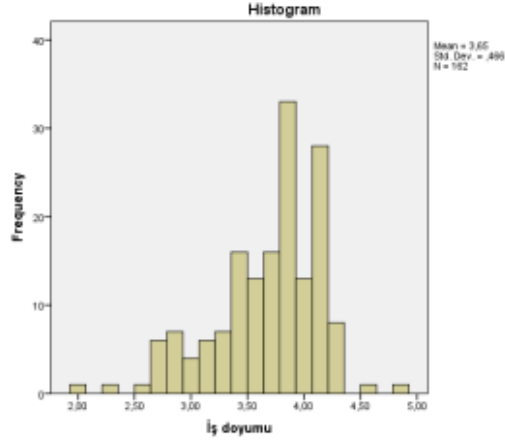
Elde edilen Z skorları üç ölçek için de normallik varsayımının sağlanmadığını gösterdiğinden öğretmenlerin ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ve ilişkilerin incelenmesinde non-parametrik testler kullanılmıştır.

Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları aşağıdaki 3.5 tablo da gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Kolmogorov-Smirnov testi

	Normallik Testi					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Yaşam Doyumu	,148	162	,000	,925	162	,000
İş Doyumu	,134	162	,000	,938	162	,000
Tükenmişlik	,159	162	,000	,856	162	,000
Duyarsızlaşma	,140	162	,000	,959	162	,000
Duygusal Tükenme	,207	162	,000	,866	162	,000
Kişisel Başarı	,220	162	,000	,920	162	,000

Öğretmenlerin ölçek puanları dağılımlarına ilişkin elde edilen histogramlar da normallik dağılımının olmadığını göstermektedir (Şekil 1).

Şekil 3.1. Öğretmenlerin ölçek puanlarına ilişkin normallik dağılımı histogramları

Normallik dağılımına ilişkin yapılan analizler sonuçlarına uygun olarak aşağıdaki analizler yapılmıştır;

1. Öğretmenlerin, iş doyum, yaşam doyum ve tükenmişlik düzeylerini araştırmak üzere, ölçek/envanter ve alt boyutlarına ilişkin puanların ortalaması ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır.
2. İlkokul özel eğitim alt sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeylerini karşılaştırmak üzere non-parametrik bağımsız/ilişkisiz gruplar Mann-Whitney U testi ile Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Yapılan tüm istatistiksel hesaplamalarda temel anlamlılık düzeyi $0,05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BÖLÜM BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ilkokul özel eğitim sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan istatistiksel analizler ve elde edilen bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Yapılan istatistiksel analizlere ilişkin bulgular, araştırmanın amacına uygun bir sıra halinde yorumları ile birlikte verilmiştir. Bu bölümde önce, ilkokul özel eğitim sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri genel olarak incelenmiş, daha sonra ise öğretmenlerin ölçek puanları arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığına bakılmıştır.

4.1. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.1’de çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri özetlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Değişken	Grup	Özel E.S.		İlkokul Sınıfı	
		<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Yaş	(ort.± ss)	28,63±6,83		37,58±8,05	
Cinsiyet	Kadın	51	86,4	66	64,1
	Erkek	8	13,6	37	35,9
Medeni durum	Evli	30	50,8	82	79,6
	Bekâr	29	49,2	21	20,4
Çocuk	Var	18	30,5	80	77,7
	Yok	41	69,5	23	22,3
Öğrenim durumu	Lisans	38	64,4	93	90,3
	Yüksek Lisans	21	35,6	10	9,7
Mezuniyet	İlkokul öğretmeni	-	-	101	98,1
	Özel eğitim öğretmeni	36	61,0	-	-
	Başka fakülte mezunu	15	25,4	2	1,9
	Özel eğitim sertifikalı	8	13,6	-	-
Mesleki kıdem	11 yıl ve altı	55	93,2	37	35,9
	12 yıl ve üstü	4	6,8	66	64,1
Ekonomik tatmin	Çok iyi	3	5,1	7	6,8
	Orta	18	30,5	76	73,8
	Az	18	30,5	16	15,5
	Tatmin etmiyor	20	33,9	4	3,9
Başka işte çalışma	Evet	5	8,5	5	4,9
	Hayır	54	91,5	98	95,1
Ailede zihinsel özürli birey	Var	2	3,4	3	2,9
	Yok	57	96,6	100	97,1

Araştırmaya katılan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin yaş ortalaması 28,63±6,83; normal sınıf öğretmenlerinin ise 37,58±8,05 olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %86,4’ü, normal sınıf öğretmenlerinin ise %64,1’i kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmaya katılan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %50,8’i normal sınıf öğretmenlerinin ise %79,6’sı evlidir. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %30,5’inin, normal sınıf öğretmenlerinin ise %77,7’sinin çocuğu vardır. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %35,6’sı bir yüksek lisans programından

mezunken bu oran normal sınıf öğretmenlerinde %9,7'dir. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %61,0'i özel eğitim öğretmenliğinden mezunken, normal sınıf öğretmenlerinin %98,1'i ilkökul öğretmenliğinden mezundur. Araştırmaya katılan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin büyük bölümü (%93,2) 11 yıl ve daha az bir süredir meslekten, normal sınıf öğretmenlerinin ise büyük bir bölümü (%64,1) 12 yıl ve üstü bir süredir öğretmenlik yapmaktadır. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin sadece %5,1'i ve normal sınıf öğretmenlerinin ise sadece %6,8'i ekonomik tatmin düzeylerini 'çok iyi' olarak değerlendirmektedir. Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin %8,5'i, normal sınıf öğretmenlerinin ise %4,9'u okul dışında da çalıştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin sadece %3,4'ünün, normal sınıf öğretmenlerinin ise sadece %2,9'unun ailesinde veya yakınlarında zihinsel özürlü bir birey vardır.

4.2. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doymu Düzeylerine Yönelik Bulgular

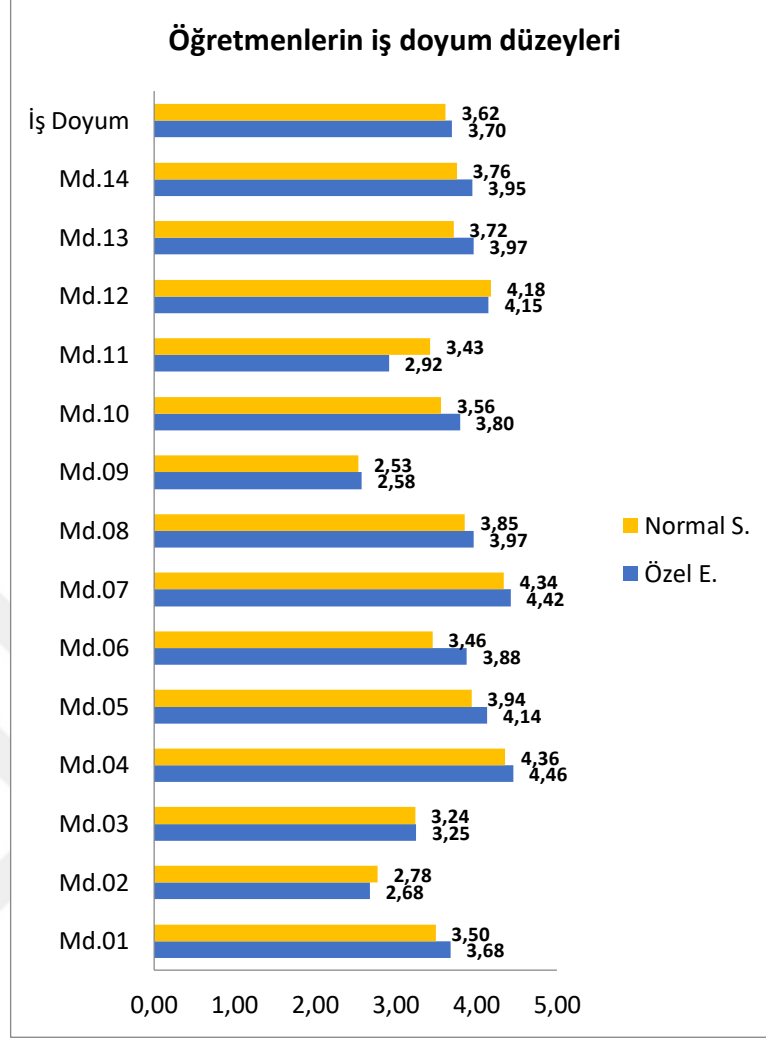
Çalışmaya katılan öğretmenlerin, iş doymu düzeylerini ölçmek üzere Hackman ve Oldman (1975) tarafından geliştirilen ve Gödelek (1988) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan, toplam 14 maddelik Minnesota İş Doymu Ölçeği (Kısa Formu) kullanılmıştır. 5'li Likert tipinde düzenlenen ölçeğin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından 'Hiç memnun değilim' (1) ile 'Çok memnunuz' (5) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir.

Ölçme aracında yer alan aralıkların eşit olduğu $[(5-1)/5=0,80]$ varsayımından hareket ederek önce seçeneklere ilişkin alt ve üst sınırlar belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Minnesota İş Doymu Ölçeğinin maddelerine ilişkin puanlarının hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde aşağıdaki seçenek, puan aralıkları ve düzeyler dikkate alınmıştır. Ortalama puanın değeri o madde/ifadeye ilişkin öğretmenin iş doymu düzeyini ifade etmektedir.

Seçenek	Puan Aralığı	Düzy
Hiç memnun değilim	1,00 - 1,80	Çok düşük
Memnun değilim	1,81 - 2,60	Düşük
Kararsızım	2,61 - 3,40	Orta
Memnunum	3,41 - 4,20	Yüksek
Çok memnunum	4,21 - 5,00	Çok yüksek

Tablo 4.2. Öğretmenlerin iş doymu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde	Özel Eğitim (n=59)		Normal Sınıf (n=103)	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss
1. İşimin bana sağladığı güvenliğin derecesi	3,68	0,88	3,50	0,85
2. Aldığım maaş ve terfilerin miktarı	2,68	1,18	2,78	0,99
3. İşimin bana verdiği kişisel gelişme ve yükselme miktarı	3,25	1,09	3,24	1,00
4. İşimde birlikte çalıştığım ve konuştuğum kişiler	4,46	0,75	4,36	0,67
5. Amirlerimin bana gösterdiği adil davranış ve saygı derecesi	4,14	0,84	3,94	0,70
6. İşimi yaparken hissettiğim takdir edilme duygusu	3,88	0,83	3,46	0,93
7. İş sırasında birlikte çalıştığım arkadaşlarımı tanıma şansı	4,42	0,79	4,34	0,55
8. Amirimden gördüğüm destek ve rehberlik	3,97	0,91	3,85	0,60
9. Yaptığım işin karşılığında aldığım paranın adaletlilik derecesi	2,58	1,30	2,53	0,98
10. İşyerimde uygulayabildiğim bağımsız düşünce ve davranışlar miktarı	3,80	0,69	3,56	0,85
11. İşyerimin geleceğim açısından vaat ettiği güvence derecesi	2,92	1,16	3,43	1,04
12. İşyerimdeki diğer insanlara yardım etme fırsatı	4,15	0,78	4,18	0,61
13. İşyerimdeki mücadele miktarı	3,97	0,64	3,72	0,55
14. İşyerimdeki yönetimin niteliği	3,95	0,78	3,76	0,76
İş Doymu	3,70	0,47	3,62	0,46

Şekil 4.1. Öğretmenlerin iş doyum düzeylerine ilişkin puanları

Tablo 4.2 ve Şekil 4.1'den görüleceği üzere, ilkokul özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerin genel iş doyum puanları yüksek düzeydedir ($\bar{X}$ İş Doyumu=3,70±0,47). Ölçekte yer alan maddelere ilişkin öğretmenlerin ortalama puanlarına bakıldığında;

- Öğretmenlerin bir konuda (Madde 9) iş doyum düzeylerinin 'düşük',
- Öğretmenlerin üç konuda (Madde 2, 3 ve 11) iş doyum düzeylerinin 'orta',
- Öğretmenlerin sekiz konuda (Madde 1, 5, 6, 8, 10, 12, 13 ve 14) iş doyum düzeylerinin 'yüksek' ve
- Öğretmenlerin iki konuda (Madde 4 ve 7) iş doyum düzeylerinin 'çok yüksek' olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin, iş doyumunu bakımından en düşük puanladıkları konu $\bar{X}_{\text{Madde 9}}=2,58\pm 1,30$ ile “9. *Yaptığım işin karşılığında aldığım paranın adaletlilik derecesi*” olmuştur. Öğretmenlerin, iş doyumunu bakımından en yüksek puanladıkları konu ise $\bar{X}_{\text{Madde 4}}=4,46\pm 0,75$ ile “4. *İşimde birlikte çalıştığım ve konuştuğum kişiler*” olmuştur.

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin genel iş doyum puanları da yüksek düzeyde bulunmuştur ($\bar{X}_{\text{İş Doyumu}}=3,62\pm 0,46$). Ölçekte yer alan maddelere ilişkin normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin ortalama puanlarına bakıldığında;

- Öğretmenlerin bir konuda (Madde 9) iş doyum düzeylerinin ‘düşük’,
- Öğretmenlerin iki konuda (Madde 2 ve 3) iş doyum düzeylerinin ‘orta’,
- Öğretmenlerin dokuz konuda (Madde 1, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13 ve 14) iş doyum düzeyleri ‘yüksek’ ve
- Öğretmenlerin iki konuda ise (Madde 4 ve 7) iş doyum düzeylerinin ‘çok yüksek’ olduğu görülmektedir.

Normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, iş doyumunu bakımından en düşük puanladıkları konu $\bar{X}_{\text{Madde 9}}=2,53\pm 0,98$ ile “9. *Yaptığım işin karşılığında aldığım paranın adaletlilik derecesi*” olmuştur. $\bar{X}_{\text{Madde 4}}=4,36\pm 0,67$ ile “4. *İşimde birlikte çalıştığım ve konuştuğum kişiler*” olmuştur.

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu düzeyleri (ölçek puanları) arasında anlamlı fark olup olmadığı bağımsız gruplar non-parametrik Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve sonuçları aşağıda, Tablo 4.3’de özetlenmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney *U* testi

Çalışılan Birim	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	<i>U</i>	<i>p</i>
İlkokul	103	78,40	8075,50	2719,50	0,266
Özel eğitim	59	86,91	5127,50		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu düzeyleri (puanları) arasında anlamlı bir fark olmadığı

bulunmuştur [$U=2719,50$; $p=0,266$]. Çalışılan birime bağlı olarak öğretmenlerin sıra ortalaması puanları incelendiğinde, özel eğitim (alt) sınıfında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin biraz daha yüksek olduğu ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, her iki gruptaki öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin benzer olduğu görülmektedir.

4.3. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerine Yönelik Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, yaşam doyum düzeylerini belirlemek üzere Diener, Emmans, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, tek faktörlü ve beş maddeden meydana gelen Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. 7’li Likert tipinde düzenlenen ölçeğin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından ‘Hiç uygun değil’ (1) ile ‘Çok uygun’ (7) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 7 ile 35 arasında değişmekte olup, yüksek toplam puan yüksek yaşam doyum düzeyini göstermektedir.

Ölçme aracıda yer alan aralıkların eşit olduğu [$(7-1)/7=0,85$] varsayımından hareket ederek önce seçeneklere ilişkin alt ve üst sınırlar belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Yaşam Doyumu Ölçeğinin maddelerine ilişkin puanlarının hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde aşağıdaki seçenek, puan aralıkları ve düzeyler dikkate alınmıştır. Ortalama puanın değeri o madde/ifadeye ilişkin öğretmenin yaşam doyum düzeyini ifade etmektedir.

<u>Seçenek</u>	<u>Puan Aralığı</u>	<u>Düzy</u>
Hiç uygun değil	1,00 - 1,85	Çok düşük
Uygun değil	1,86 - 2,71	Düşük
Biraz uygun değil	2,72 - 3,57	Biraz düşük
Ne uygun, ne uygun değil	3,58 - 4,43	Orta
Biraz uygun	4,44 - 5,29	Biraz yüksek
Uygun	5,30 - 6,15	Yüksek
Çok uygun	6,16 - 7,00	Çok yüksek

Tablo 4.4. Öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde	Özel Eğitim		Normal Sınıf	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss
01. Yaşamın birçok yönüyle ideallerime yakın	5,12	1,25	5,58	1,09
02. Yaşam koşullarım çok iyi	4,64	1,66	4,69	1,39
03. Yaşamımdan hoşnudum	5,22	1,31	5,31	1,23
04. Şu ana kadar istediğim şeyleri elde ettim	4,88	1,49	5,14	0,94
05. Yeniden Dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	4,14	1,63	4,74	1,39
Yaşam doyumu	4,80	1,16	5,09	0,91

Şekil 4.2. Öğretmenlerin yaşam doyumu puanları

Özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerin genel yaşam doyumu puanları $4,80 \pm 1,16$ olarak ('Biraz yüksek' düzeyde) hesaplanmıştır. Bu durumda, araştırmaya katılan ve özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerinin çok yüksek olmasa da 'orta' düzeyin üstünde olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin ölçek maddelerine ilişkin ortalama puanlarına bakıldığında ise bir durum için 'orta' (Madde 5), dört durum için 'Biraz yüksek'

(Madde 1, 2, 3 ve 4) yaşam doyumu değerlendirmesi yaptıkları görülmektedir (Tablo 4.4 ve Şekil 4.2).

Normal ilkököl sınıflarında görev yapan öğretmenlerin genel yaşam doyumu ortalama puanları ise $5,09 \pm 0,91$ olarak ('Biraz yüksek' düzeyde) hesaplanmıştır. Bu puan, özel eğitim sınıfı öğretmenleri yaşam doyumu puanlarına yakındır ve çok yüksek olmasa da bu puan da öğretmenlerin, 'çok yüksek' düzeyde olmasa yaşam doyumu düzeylerini ortanın üstünde değerlendirdiklerini göstermektedir. Öğretmenlerin ölçek maddelerine ilişkin ortalama puanlarına bakıldığında da özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlere benzer değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Öğretmenler, üç durum için 'biraz yüksek' (Madde 2, 4 ve 5) ve diğer iki durum için ise 'yüksek' (Madde 1 ve 3) yaşam doyumu değerlendirmesi yapmaktadır (Tablo 4.4 ve Şekil 4.2).

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkököl normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri (ölçek puanları) arasında anlamlı bir fark olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve sonuçları aşağıda, Tablo 4.5'de özetlenmiştir.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin yaşam doyumu düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney *U* testi

Çalışılan Birim	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	<i>U</i>	<i>p</i>
İlkokul	103	86,15	8873,50	2559,50	0,094
Özel eğitim	59	73,38	4329,50		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkököl normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri (puanları) arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p > .05$). Çalışılan birime bağlı olarak öğretmenlerin sıra ortalaması puanları incelendiğinde, özel eğitim (alt) sınıfında görev yapan öğretmenlerin puanlarının (Sıra Ortalaması Özel eğitim=73,38) ilkököl normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu puanlarından (Sıra Ortalaması ilkököl=86,15) biraz daha düşük olduğu görülmekle birlikte bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.4. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerine Yönelik Bulgular

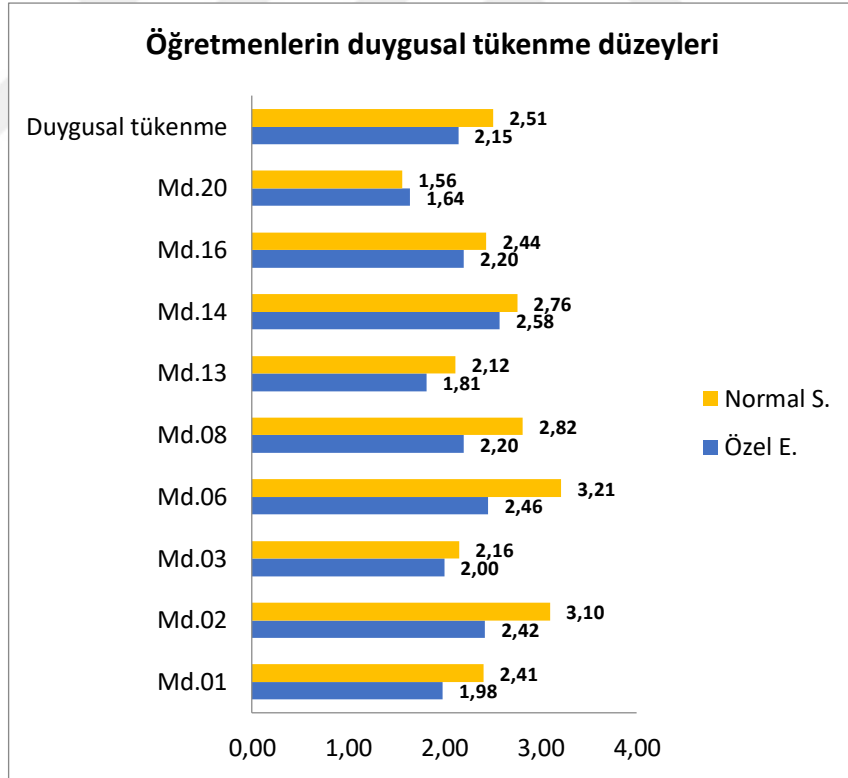
Çalışmaya katılan öğretmenlerin, tükenmişlik düzeylerini belirlemek üzere Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen ve Ergin (1999) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, üç boyutlu/faktörlü ve 22 maddeden meydana gelen Maslach Tükenmişlik Envanteri (MTE) kullanılmıştır. Envanterin maddeleri, çalışmaya katılan öğretmenler tarafından 'Hiçbir zaman' (1) ile 'Her zaman' (5) seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Ölçeğin ilk iki boyutu olumsuz, üçüncü alt boyutu ise olumlu ifadelerden oluşmakta olup her bir boyut ayrı olarak değerlendirilmekte, tek bir toplam tükenmişlik puanı elde edilmemektedir. Boyutlardan alınan puanın yüksekliği bireyin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeyinin yüksekliğini göstermektedir.

Boyutlarda yer alan maddelerin değerlendirilmesinde ise ölçme aracında yer alan aralıkların eşit olduğu $[(5-1)/5=0,80]$ varsayımından hareket ederek önce seçeneklere ilişkin alt ve üst sınırlar belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, Maslach Tükenmişlik Envanterinin maddelerine ilişkin puanlarının hesaplanmasında ve değerlendirilmesinde aşağıdaki seçenek, puan aralıkları ve düzeyler dikkate alınmıştır.

<u>Seçenek</u>	<u>Puan Aralığı</u>	<u>Düzy</u>
Hiçbir zaman	1,00 - 1,80	Çok düşük
Çok nadir	1,81 - 2,60	Düşük
Bazen	2,61 - 3,40	Orta
Çoğu zaman	3,41 - 4,20	Yüksek
Her zaman	4,21 - 5,00	Çok yüksek

Tablo 4.6. Öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde	Özel Eğitim		Normal Sınıf	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss
01. İşimden soğuduğumu hissediyorum.	1,98	1,06	2,41	0,73
02. İş dönüşü kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum.	2,42	1,04	3,10	0,86
03. Sabah kalktığımda bir gün daha bu işi kaldıramayacağımı hissediyorum.	2,00	1,05	2,16	0,86
06. Bütün gün insanlarla uğraşmak benim için gerçekten çok yıpratıcı.	2,46	1,10	3,21	0,75
08. Yaptığım işten tükendiğimi hissediyorum.	2,20	1,06	2,82	0,95
13. İşimin beni kısıtladığımı düşünüyorum.	1,81	1,14	2,12	1,09
14. İşimde çok fazla çalıştığımı hissediyorum.	2,58	1,15	2,76	0,75
16. Doğrudan doğruya insanlarla çalışmak bende çok fazla stres yaratıyor.	2,20	1,13	2,44	0,86
20. Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.	1,64	1,01	1,56	0,99
Duygusal tükenme	2,15	0,89	2,51	0,54

Şekil 4.3. Öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerine ilişkin puanlar

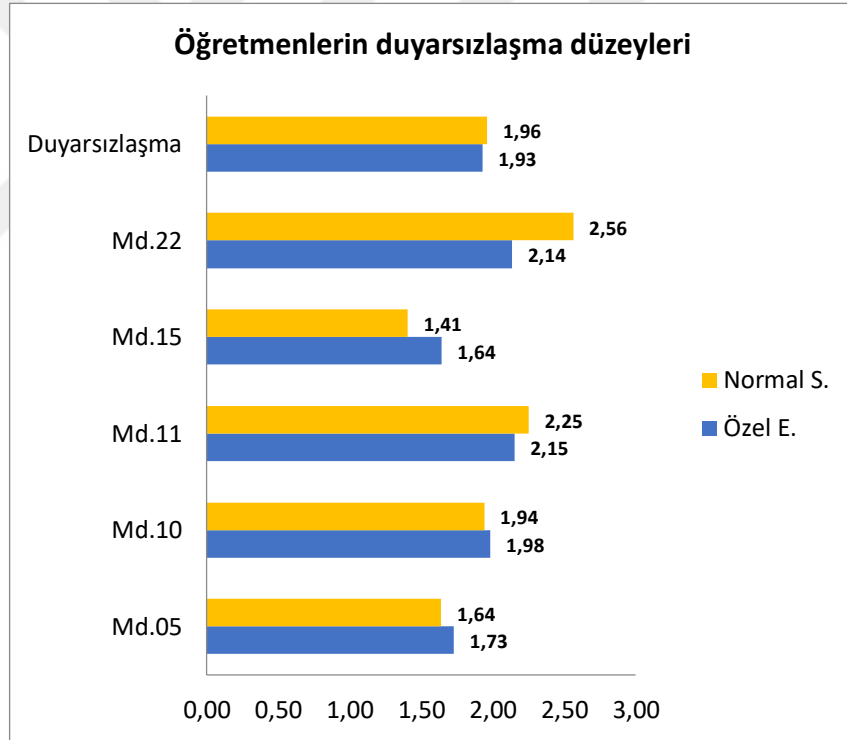
İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.6 ve Şekil 4.3'te özetlenmiştir. Duygusal tükenme boyutu toplam dokuz maddeden meydana gelmektedir.

Özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel duygusal tükenme ortalama puanı $2,15 \pm 0,89$ ile 'düşük' düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin, duygusal tükenme boyutu maddelerine ilişkin puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $1,64 \pm 1,01$ ile "20. *Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.*" ifadesine verildiği ('çok düşük' düzeyde), en yüksek ortalama puanın ise $2,58 \pm 1,15$ ile "14. *İşimde çok fazla çalıştığımı hissediyorum.*" ifadesine verildiği ('düşük' düzeyde) görülmektedir. Başka bir deyişle, özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri 'çok düşük' ile 'düşük' arasındadır.

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel duygusal tükenme ortalama puanı $2,51 \pm 0,54$ olarak, 'düşük' düzeyde bulunmuştur. Normal sınıf öğretmenlerinin, duygusal tükenme boyutu maddelerine ilişkin ortalama puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $1,56 \pm 0,99$ ile "20. *Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.*" ifadesine verildiği ('düşük' düzeyde), en yüksek ortalama puanın ise $3,21 \pm 0,75$ ile "06. *Bütün gün insanlarla uğraşmak benim için gerçekten çok yıpratıcı.*" ifadesine verildiği ('orta' düzeyde) görülmektedir. Normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri 'düşük' ile 'orta' arasında değişmektedir.

Tablo 4.7. Öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde	Özel Eğitim		Normal Sınıf	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss
05. İşim gereği karşılaştığım bazı kimselere sanki insan değillermiş gibi davrandığımı fark ediyorum.	1,73	1,14	1,64	1,03
10. Bu işte çalışmaya başladığımdan beri insanlara karşı sertleştim.	1,98	1,22	1,94	0,68
11. Bu işin beni giderek katılaştırmasından korkuyorum.	2,15	1,20	2,25	1,00
15. İşim gereği karşılaştığım insanlara ne olduğu umurumda değil.	1,64	1,19	1,41	0,72
22. İşim gereği karşılaştığım insanların bazı problemlerini sanki ben yaratmışım gibi davrandıklarımı hissediyorum.	2,14	1,24	2,56	0,86
Duyarsızlaşma	1,93	0,94	1,96	0,56

Şekil 4.4. Öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeyleri

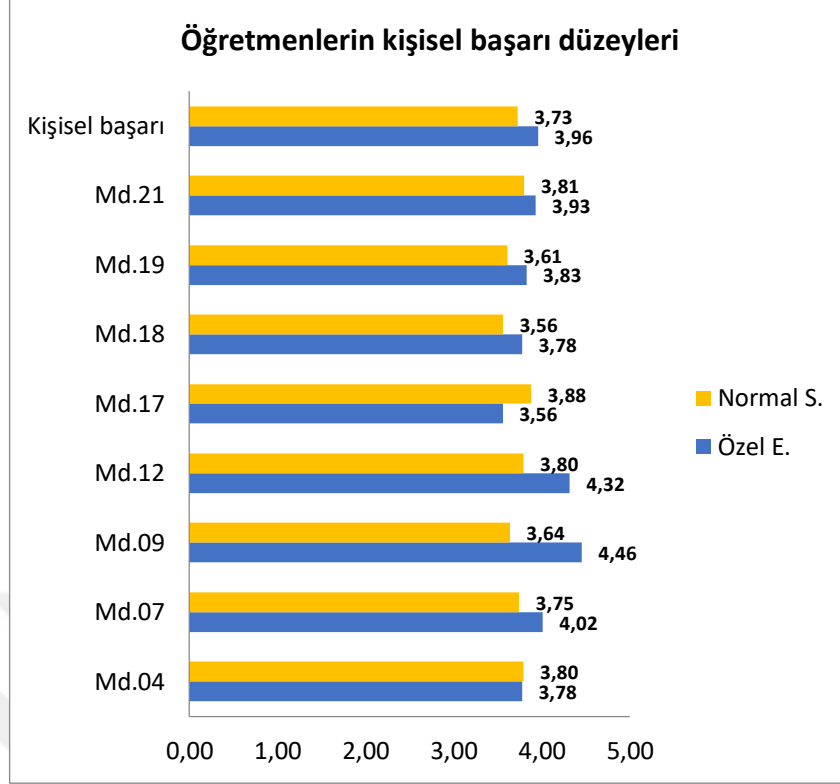
İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.7 ve Şekil 4.4'te özetlenmiştir. Duyarsızlaşma boyutu toplam beş maddeden meydana gelmektedir.

Özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel duyarsızlaşma ortalama puanı $1,93 \pm 0,94$ ile ‘düşük’ düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin, duyarsızlaşma boyutu maddelerine ilişkin puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $1,64 \pm 1,19$ ile “15. İşim gereği karşılaştığım insanlara ne olduğu umurunda değil.” ifadesine verildiği (‘çok düşük’ düzeyde), en yüksek ortalama puanın ise $2,15 \pm 1,20$ ile “11. Bu işin beni giderek katılaştırmasından korkuyorum.” ifadesine verildiği (‘düşük’ düzeyde) görülmektedir.

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel duyarsızlaşma ortalama puanı $1,96 \pm 0,56$ ile ‘düşük’ düzeyde bulunmuştur. Normal sınıf öğretmenlerinin, duyarsızlaşma boyutu maddelerine ilişkin puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $1,41 \pm 0,72$ ile “15. İşim gereği karşılaştığım insanlara ne olduğu umurunda değil.” ifadesine verildiği (‘çok düşük’ düzeyde), en yüksek ortalama puanın ise $2,56 \pm 0,86$ ile “22. İşim gereği karşılaştığım insanların bazı problemlerini sanki ben yaratmışım gibi davrandıklarını hissediyorum.” ifadesine verildiği (‘düşük’ düzeyde) görülmektedir.

Tablo 4.8. Öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde	Özel Eğitim		Normal Sınıf	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss
04. İşim gereği karşılaştığım insanların ne hissettiğini hemen anlarım.	3,78	1,07	3,80	0,55
07. İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum.	4,02	0,78	3,75	0,61
09. Yaptığım iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulunduğuma inanıyorum.	4,46	0,68	3,64	0,92
12. Çok şeyler yapabilecek güçteyim	4,32	0,60	3,80	0,58
17. İşim gereği karşılaştığım insanlar ile aramda rahat bir hava yaratırım.	3,56	0,97	3,88	0,62
18. İnsanlarla yakın bir çalışmadan sonra kendimi canlanmış hissedirim.	3,78	0,81	3,56	0,79
19. Bu işte birçok kayda değer başarı elde ettim.	3,83	0,93	3,61	0,80
21. İşimde duygusal sorunlara serinkanlılıkla yaklaşıyorum.	3,93	0,81	3,81	0,95
Kişisel başarı	3,96	0,50	3,73	0,40

Şekil 4.5. Öğretmenlerin kişisel başarı düzeyleri

Son olarak, ilkökul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkökul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.8 ve Şekil 4.5’te özetlenmiştir. Kişisel başarı boyutu toplam sekiz maddeden meydana gelmektedir.

Özel eğitim (alt) sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel kişisel başarı ortalama puanı $3,96 \pm 0,50$ olarak, ‘yüksek’ düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin, kişisel başarı boyutu maddelerine ilişkin puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $3,56 \pm 0,97$ ile “17. İşim gereği karşılaştığım insanlar ile aramda rahat bir hava yaratırım.” ifadesine verildiği (‘yüksek’ düzeyde), en yüksek ortalama puanın ise $4,46 \pm 0,68$ ile “09. Yaptığım iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulunduğuma inanıyorum.” ifadesine verildiği (‘çok yüksek’ düzeyde) görülmektedir.

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin genel kişisel başarı ortalama puanı $3,73 \pm 0,40$ olarak, ‘yüksek’ düzeyde bulunmuştur. Normal sınıf öğretmenlerinin, kişisel başarı boyutu maddelerine ilişkin puanlarına bakıldığında ise en düşük puanın $3,56 \pm 0,79$ ile “18. İnsanlarla yakın bir çalışmadan sonra kendimi canlanmış hissedirim.” ifadesine verildiği (‘yüksek’ düzeyde), en yüksek ortalama

puanın ise $3,88 \pm 0,62$ ile “17. İşim gereği karşılaştığım insanlar ile aramda rahat bir hava yaratırım.” ifadesine verildiği (‘yüksek’ düzeyde) görülmektedir.

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri (ölçek puanları) arasında anlamlı bir fark olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney U testi ile incelenmiş ve sonuçları aşağıda, Tablo 4.9’da özetlenmiştir.

Tablo 4.9. Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin görev yaptıkları birime göre incelenmesi Mann-Whitney U testi

Boyut	Çalışılan Birim	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
Duygusal tükenme	İlkokul	103	93,01	9580,50	1852,50	0,000***
	Özel eğitim	59	61,40	3622,50		
Duyarsızlaşma	İlkokul	103	86,07	8865,00	2568,00	0,098
	Özel eğitim	59	73,53	4338,00		
Kişisel başarı	İlkokul	103	70,59	7270,50	1914,50	0,000***
	Özel eğitim	59	100,55	5932,50		

*** $p < .001$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, görev yaptıkları birime/sınıfa (özel eğitim-normal) bağlı olarak tükenmişlik düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı non-parametrik bağımsız (ilişkisiz) gruplar Mann-Whitney U testiyle incelenmiş ve öğretmenlerin duygusal tükenme ile kişisel başarı boyutu puanlarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (Tablo 4.9). Buna göre;

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri (puanları) arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$U=1852,50$; $p < .001$]. Çalışılan birime bağlı olarak öğretmenlerin puanları incelendiğinde, normal sınıfta görev yapan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerinin (Sıra Ortalaması İlkokul=93,01), özel eğitim sınıfında görev yapan öğretmenlerden (Sıra Ortalaması Özel eğitim=61,40) daha yüksek olduğu görülmektedir.

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin kişisel başarı düzeyleri (puanları) arasında da anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın özel eğitim sınıf öğretmenleri lehine olduğu bulunmuştur [$U=1914,50$; $p < .001$]. Çalışılan birime bağlı olarak öğretmenlerin puanları incelendiğinde, özel

eğitim sınıfında görev yapan öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerinin (Sıra Ortalaması Özel eğitim=100,55), normal sınıfta görev yapan öğretmenlerden (Sıra Ortalaması ilkokul=70,59) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.5. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik, Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde, araştırmaya katılan ilkokul özel eğitim sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığı araştırılmıştır. Öğretmenlerin, ilgili ölçek puanlarına yönelik ilişkileri Pearson korelasyon katsayıları yoluyla incelenmiştir.

<u>R</u>	<u>İlişki</u>
0,00-0,10	Yok
0,10-0,30	Zayıf
0,30-0,50	Orta
0,50-0,70	Güçlü
0,70-1,00	Çok güçlü (Jawlik, 2016, s.132)

Bulunan korelasyon katsayıları yukarıdaki kriterlere göre yorumlanmıştır. Buna göre;

Tablo 4.10. Öğretmenlerin iş doyumunu ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler

Ölçek	İş Doyum			
		Özel Eğitim	İlkokul	
Tükenmişlik	Duygusal tükenme	<i>r</i>	-,443***	-0,109
		<i>p</i>	0,000	0,274
	Duyarsızlaşma	<i>r</i>	-,484***	0,041
		<i>p</i>	0,000	0,683
	Kişisel başarı	<i>r</i>	-0,133	,239*
		<i>p</i>	0,316	0,015

* $p < .05$, *** $p < .001$

Tablo 4.10’da öğretmenlerin iş doyumunu düzeyleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler özetlenmiştir.

İlkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, iş doyumları ile duygusal tükenme ($r = -,443$; $p < .001$) ve duyarsızlaşma ($r = -,484$; $p < .001$) düzeyleri arasında anlamlı, negatif yönde ve ‘orta’ güçlükte ilişkiler olduğu bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin iş doyum düzeyleri yükseldikçe/artıkça, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri düşmektedir/azalmaktadır. Başka bir deyişle, iş doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri düşüktür.

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu düzeyleri sadece kişisel başarı düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r = ,239$; $p = 0,015$). Öğretmenlerin iş doyum düzeyleri yükseldikçe kişisel başarı düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 4.11. Öğretmenlerin yaşam doyumu ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler

Ölçek	Yaşam Doyum			
		Özel Eğitim	İlkokul	
Tükenmişlik	Duygusal tükenme	<i>r</i>	-,349**	-,241*
		<i>p</i>	0,007	0,014
	Duyarsızlaşma	<i>r</i>	-0,217	-0,150
		<i>p</i>	0,099	0,130
	Kişisel başarı	<i>r</i>	-0,069	0,220*
		<i>p</i>	0,604	0,026

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 4.11’de öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler özetlenmiştir. Buna göre;

İlkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, yaşam doyumları ile duygusal tükenme ($r = -,349$; $p = 0,007$) düzeyleri arasında anlamlı, negatif yönde ve ‘orta’ güçlükte ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri yükseldikçe, duygusal tükenme düzeyleri düşmektedir. Başka bir deyişle, yaşam doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri düşüktür. Ancak, ilkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, yaşam doyumları ile duyarsızlaşma ve kişisel başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$).

İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile duygusal tükenme ($r = -,241$; $p = 0,014$) düzeyleri arasında anlamlı, negatif yönde ve ‘zayıf’ derecede bir ilişki, yaşam doyumu ile kişisel başarı ($r = ,220$; $p = 0,026$) düzeyleri arasında ise anlamlı, pozitif yönde ve ‘zayıf’ güçlükte ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri yükseldikçe, duygusal tükenme düzeyleri düşmekte, kişisel başarı düzeyleri ise yükselmektedir. Başka bir deyişle, yaşam doyumu düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri düşük, kişisel başarı düzeyleri ise yüksektir.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin yaşam doyumu ile iş doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiler

Ölçek	Yaşam Doyum	
	Özel Eğitim	İlkokul
İş Doyumu	<i>r</i>	,368**
	<i>p</i>	0,004

** $p < .01$

Tablo 4.12’de öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile iş doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiler özetlenmiştir. Buna göre;

İlkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, yaşam doyumları ile iş doyumu ($r=,368$; $p=0,004$) düzeyleri arasında anlamlı, pozitif yönde ve ‘orta’ güçlükte ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri yükseldikçe/artıkça, iş doyumu düzeyleri de yükselmektedir/artmaktadır. Başka bir deyişle, yaşam doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin iş doyum düzeyleri de yüksektir.

Ancak, ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile iş doyumu düzeyleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

4.6. İlkokul Özel Eğitim Sınıflarında ve İlkokul Normal Sınıflarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik, Düzeylerinin Bazı Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde, araştırmaya katılan ilkokul özel eğitim sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, yaş, mesleki kıdem, çocuk olması, eğitim durumu, mezuniyet, ekonomik tatmin, başka bir işte daha çalışma ve aile bireyleri arasında özürü bir birey olması durumuna göre anlamlı ilişkiler olup olmadığı araştırılmıştır. İkili grupların karşılaştırılmasında non-parametrik Mann-Whitney *U* testi, üç ve daha fazla grupların puanlarının karşılaştırılmasında ise non-parametrik Kruskal-Wallis *H* testi kullanılmıştır.

Tablo 4.13. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	p
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Kadın	66	50,52	3334,00	1123,00	0,499
		Erkek	37	54,65	2022,00		
	Yaşam doyumunu	Kadın	66	52,15	3442,00	1211,00	0,945
		Erkek	37	51,73	1914,00		
	Duygusal tükenme	Kadın	66	53,48	3530,00	1123,00	0,498
		Erkek	37	49,35	1826,00		
	Duyarsızlaşma	Kadın	66	54,10	3570,50	1082,50	0,333
		Erkek	37	48,26	1785,50		
	Kişisel başarı	Kadın	66	52,76	3482,00	1171,00	0,725
		Erkek	37	50,65	1874,00		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Kadın	51	29,99	1529,50	203,50	0,991
		Erkek	8	30,06	240,50		
	Yaşam doyumunu	Kadın	51	30,09	1534,50	199,50	0,920
		Erkek	8	29,44	235,50		
	Duygusal tükenme	Kadın	51	29,78	1519,00	193,00	0,807
		Erkek	8	31,38	251,00		
	Duyarsızlaşma	Kadın	51	29,62	1510,50	184,50	0,663
		Erkek	8	32,44	259,50		
	Kişisel başarı	Kadın	51	29,55	1507,00	181,00	0,608
		Erkek	8	32,88	263,00		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetleri ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve Tablo 4.13'den de görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Başka bir deyişle, ilkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan kadın ve erkek öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.14. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile medeni durumları arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Medeni Durum	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Evli	82	49,68	4073,50	670,50	0,118
		Bekâr	21	61,07	1282,50		
	Yaşam doyumunu	Evli	82	52,37	4294,00	831,00	0,805
		Bekâr	21	50,57	1062,00		
	Duygusal tükenme	Evli	82	52,15	4276,50	848,50	0,918
		Bekâr	21	51,40	1079,50		
	Duyarsızlaşma	Evli	82	49,15	4030,50	627,50	0,052
		Bekâr	21	63,12	1325,50		
	Kişisel başarı	Evli	82	51,21	4199,00	796,00	0,585
		Bekâr	21	55,10	1157,00		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Evli	30	30,27	908,00	427,00	0,903
		Bekâr	29	29,72	862,00		
	Yaşam doyumunu	Evli	30	31,18	935,50	399,50	0,589
		Bekâr	29	28,78	834,50		
	Duygusal tükenme	Evli	30	27,77	833,00	368,00	0,308
		Bekâr	29	32,31	937,00		
	Duyarsızlaşma	Evli	30	27,62	828,50	363,50	0,274
		Bekâr	29	32,47	941,50		
	Kişisel başarı	Evli	30	30,20	906,00	429,00	0,927
		Bekâr	29	29,79	864,00		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin medeni durumları ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve Tablo 4.14'ten de görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan evli ve bekâr öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.15. Öğretmenlerin yaşları ile iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Yaş	N	Sıra Ort.	X^2	sd	P	M-W
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	21-30	27	54,41	0,25	2	0,885	-
		31-40	34	50,84				
		41 ve üstü	42	51,39				
	Yaşam doyumunu	21-30	27	53,28	0,07	2	0,965	-
		31-40	34	51,76				
		41 ve üstü	42	51,37				
	Duygusal tükenme	21-30	27	47,06	1,41	2	0,495	-
		31-40	34	51,38				
		41 ve üstü	42	55,68				
	Duyarsızlaşma	21-30	27	57,39	2,30	2	0,317	-
		31-40	34	46,22				
		41 ve üstü	42	53,21				
	Kişisel başarı	21-30	27	56,22	2,97	2	0,226	-
		31-40	34	44,99				
		41 ve üstü	42	54,96				
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	21-30	41	30,12	0,27	2	0,875	-
		31-40	14	30,82				
		41 ve üstü	4	25,88				
	Yaşam doyumunu	21-30	41	31,51	1,08	2	0,582	-
		31-40	14	26,96				
		41 ve üstü	4	25,13				
	Duygusal tükenme	21-30	41	32,16	2,59	2	0,274	-
		31-40	14	26,54				
		41 ve üstü	4	20,00				
	Duyarsızlaşma	21-30	41	31,66	2,20	2	0,333	-
		31-40	14	28,29				
		41 ve üstü	4	19,00				
	Kişisel başarı	21-30	41	31,23	0,76	2	0,684	-
		31-40	14	26,68				
		41 ve üstü	4	29,00				

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşları ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiş ve Tablo 4.15'den de görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Farklı yaş gruplarında yer alan ve İlkokul özel eğitim (alt) sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.16. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile çalışma süreleri (kıdem) arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Çalışma süresi	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	11 yıl ve altı	37	54,92	2032,00	1113,00	0,457
		12 yıl ve üstü	66	50,36	3324,00		
	Yaşam doyumunu	11 yıl ve altı	37	51,47	1904,50	1201,50	0,893
		12 yıl ve üstü	66	52,30	3451,50		
	Duygusal tükenme	11 yıl ve altı	37	47,57	1760,00	1057,00	0,257
		12 yıl ve üstü	66	54,48	3596,00		
	Duyarsızlaşma	11 yıl ve altı	37	57,96	2144,50	1000,50	0,123
		12 yıl ve üstü	66	48,66	3211,50		
	Kişisel başarı	11 yıl ve altı	37	55,55	2055,50	1089,50	0,354
		12 yıl ve üstü	66	50,01	3300,50		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	11 yıl ve altı	55	30,42	1673,00	87,00	0,487
		12 yıl ve üstü	4	24,25	97,00		
	Yaşam doyumunu	11 yıl ve altı	55	30,07	1654,00	106,00	0,904
		12 yıl ve üstü	4	29,00	116,00		
	Duygusal tükenme	11 yıl ve altı	55	30,67	1687,00	73,00	0,263
		12 yıl ve üstü	4	20,75	83,00		
	Duyarsızlaşma	11 yıl ve altı	55	30,30	1666,50	93,50	0,616
		12 yıl ve üstü	4	25,88	103,50		
	Kişisel başarı	11 yıl ve altı	55	29,43	1618,50	78,50	0,338
		12 yıl ve üstü	4	37,88	151,50		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin çalışma süreleri ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve Tablo 4.16'dan da görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Farklı çalışma sürelerine sahip olan ve İlkokul özel eğitim (alt) sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.17. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile çocuk sahibi olmaları arasındaki ilişki tablosu

Çalışılan Birim	Ölçek	Çocuk	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Var	80	50,46	4037,00	797,00	0,329
		Yok	23	57,35	1319,00		
	Yaşam doyumunu	Var	80	54,14	4331,50	748,50	0,172
		Yok	23	44,54	1024,50		
	Duygusal tükenme	Var	80	50,61	4049,00	809,00	0,377
		Yok	23	56,83	1307,00		
	Duyarsızlaşma	Var	80	47,87	3829,50	589,50	0,008**
		Yok	23	66,37	1526,50		
	Kişisel başarı	Var	80	51,71	4137,00	897,00	0,852
		Yok	23	53,00	1219,00		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Var	18	31,50	567,00	342,00	0,656
		Yok	41	29,34	1203,00		
	Yaşam doyumunu	Var	18	26,97	485,50	314,50	0,368
		Yok	41	31,33	1284,50		
	Duygusal tükenme	Var	18	28,39	511,00	340,00	0,632
		Yok	41	30,71	1259,00		
	Duyarsızlaşma	Var	18	24,64	443,50	272,50	0,109
		Yok	41	32,35	1326,50		
	Kişisel başarı	Var	18	30,03	540,50	368,50	0,993
		Yok	41	29,99	1229,50		

* $p < .05$

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin çocuklarının olması ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir (Tablo 4.17). Buna göre; normal sınıflarda görev yapan ve çocuğu olmayan öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeyleri çocuğu olan öğretmenlerden daha yüksektir [$U=589,50$; $p=0,008$].

Bundan başka, çocuğu olan ve olmayan normal ve özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur ($p > .05$).

Tablo 4.18. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile eğitim durumları arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Eğitim durumu	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Lisans	93	52,06	4842,00	459,00	0,947
		Lisansüstü	10	51,40	514,00		
	Yaşam doyumunu	Lisans	93	52,71	4902,00	399,00	0,459
		Lisansüstü	10	45,40	454,00		
	Duygusal tükenme	Lisans	93	53,05	4933,50	367,50	0,275
		Lisansüstü	10	42,25	422,50		
	Duyarsızlaşma	Lisans	93	51,80	4817,00	446,00	0,830
		Lisansüstü	10	53,90	539,00		
	Kişisel başarı	Lisans	93	51,91	4827,50	456,50	0,923
		Lisansüstü	10	52,85	528,50		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Lisans	38	32,34	1229,00	310,00	0,158
		Lisansüstü	21	25,76	541,00		
	Yaşam doyumunu	Lisans	38	30,09	1143,50	395,50	0,956
		Lisansüstü	21	29,83	626,50		
	Duygusal tükenme	Lisans	38	29,74	1130,00	389,00	0,874
		Lisansüstü	21	30,48	640,00		
	Duyarsızlaşma	Lisans	38	29,64	1126,50	385,50	0,829
		Lisansüstü	21	30,64	643,50		
	Kişisel başarı	Lisans	38	29,17	1108,50	367,50	0,615
		Lisansüstü	21	31,50	661,50		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin eğitim durumları ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve Tablo 4.18'den de görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Lisans ve lisansüstü eğitime sahip ilkokul özel eğitim (alt) sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.19. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile mezun oldukları alan arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Mezuniyet	N	Sıra Ort.	X^2	sd	P	M-W
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	İlkokul Öğrt.	101	52,29	0,48	1	0,487	-
		Başka F.	2	37,50				
	Yaşam doyumunu	İlkokul Öğrt.	101	52,71	2,96	1	0,085	-
		Başka F.	2	16,25				
	Duygusal tükenme	İlkokul Öğrt.	101	51,57	1,07	1	0,301	-
Başka F.	2	73,50						
Duyarsızlaşma	İlkokul Öğrt.	101	52,15	0,14	1	0,706	-	
Başka F.	2	44,25						
Kişisel başarı	İlkokul Öğrt.	101	52,18	0,19	1	0,659	-	
	Başka F.	2	43,00					
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Özel E.Ö.	36	33,11	5,09	2	0,078	-
		Başka F.	15	21,40				
		Özel E. Sertif.	8	32,13				
	Yaşam doyumunu	Özel E.Ö.	36	29,06	1,90	2	0,386	-
		Başka F.	15	34,80				
		Özel E. Sertif.	8	25,25				
	Duygusal tükenme	Özel E.Ö.	36	32,38	1,79	2	0,409	-
		Başka F.	15	26,00				
		Özel E. Sertif.	8	26,81				
	Duyarsızlaşma	Özel E.Ö.	36	31,57	3,92	2	0,141	-
		Başka F.	15	32,13				
		Özel E. Sertif.	8	18,94				
	Kişisel başarı	Özel E.Ö.	36	30,42	0,92	2	0,630	-
		Başka F.	15	31,77				
		Özel E. Sertif.	8	24,81				

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin mezun oldukları alan ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiş ve Tablo 4.19'dan da görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Farklı alanlardan mezun olan ve İlkokul özel eğitim (alt) sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.20. Öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeyleri ile ekonomik tatmin düzeyleri arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Ekonomik tatmin	N	Sıra Ort.	X^2	sd	P	M-W
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Çok iyi (1)	7	53,43	6,12	3	0,106	-
		Orta (2)	76	52,48				
		Az (3)	16	57,81				
		Tatmin etmiyor (4)	4	17,13				
	Yaşam doyumu	Çok iyi (1)	7	45,50	0,90	3	0,826	-
		Orta (2)	76	53,17				
		Az (3)	16	47,91				
		Tatmin etmiyor (4)	4	57,50				
	Duygusal tükenme	Çok iyi (1)	7	60,43	3,14	3	0,370	-
		Orta (2)	76	48,95				
		Az (3)	16	61,59				
		Tatmin etmiyor (4)	4	56,88				
	Duyarsızlaşma	Çok iyi (1)	7	43,86	2,53	3	0,470	-
		Orta (2)	76	51,11				
		Az (3)	16	61,56				
		Tatmin etmiyor (4)	4	45,00				
Kişisel başarı	Çok iyi (1)	7	42,43	2,99	3	0,393	-	
	Orta (2)	76	54,95					
	Az (3)	16	44,44					
	Tatmin etmiyor (4)	4	43,00					
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Çok iyi (1)	3	51,33	14,81	3	0,002**	1>4
		Orta (2)	18	29,56				
		Az (3)	18	37,72				
		Tatmin etmiyor (4)	20	20,25				
	Yaşam doyumu	Çok iyi (1)	3	56,17	11,67	3	0,009**	1>3, 4
		Orta (2)	18	35,33				
		Az (3)	18	26,69				
		Tatmin etmiyor (4)	20	24,25				
	Duygusal tükenme	Çok iyi (1)	3	16,50	3,62	3	0,306	-
		Orta (2)	18	30,64				
		Az (3)	18	27,00				
		Tatmin etmiyor (4)	20	34,15				
	Duyarsızlaşma	Çok iyi (1)	3	23,67	5,95	3	0,114	-
		Orta (2)	18	28,17				
		Az (3)	18	24,81				
		Tatmin etmiyor (4)	20	37,28				
Kişisel başarı	Çok iyi (1)	3	22,50	7,90	3	0,048*	1<4	
	Orta (2)	18	25,25					
	Az (3)	18	26,42					
	Tatmin etmiyor (4)	20	38,63					

* $p<.05$, ** $p<.01$

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin mezun oldukları alan ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik

Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir (Tablo 4.20). Buna göre; normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin ekonomik tatmin düzeyleri ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$).

Özel alt eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ekonomik tatmin düzeyleri ile iş doyum düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($X^2=14,81$, $sd=3$, $p=0,002$). Farkın kaynağını bulmak üzere post-hoc olarak yapılan Mann-Whitney U testine göre, ekonomik tatmini ‘çok iyi’ olan öğretmenlerin iş doyum düzeyleri (Sıra Ortalaması $_{\text{Çok iyi}}=51,33$), ekonomik tatmini ‘tatmin etmiyor’ diyenlerden (Sıra Ortalaması $_{\text{Tatmin etmiyor}}=20,25$) daha yüksektir.

Özel alt eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ekonomik tatmin düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasında da anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($X^2=11,67$, $sd=3$, $p=0,009$). Post-hoc Mann-Whitney U testine göre, ekonomik tatmini ‘çok iyi’ olan öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri (Sıra Ortalaması $_{\text{Çok iyi}}=56,17$), ekonomik tatmini ‘az’ ve ‘tatmin etmiyor’ diyen öğretmenlerden (Sıra Ortalaması $_{\text{Az}}=26,69$; Sıra Ortalaması $_{\text{Tatmin etmiyor}}=24,25$) daha yüksektir.

Son olarak, özel alt eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ekonomik tatmin düzeyleri ile kişisel başarı düzeyleri arasında da anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($X^2=7,90$, $sd=3$, $p=0,048$). Post-hoc Mann-Whitney U testine göre, ekonomik tatmini ‘tatmin etmiyor’ diyen öğretmenlerin kişisel başarı düzeyleri (Sıra Ortalaması $_{\text{Tatmin etmiyor}}=38,63$), ekonomik tatmini ‘çok iyi’ olan öğretmenlerden (Sıra Ortalaması $_{\text{Tatmin etmiyor}}=22,50$) daha yüksektir.

Tablo 4.21. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile ek bir işte çalışmaları arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Başka işte çalışma	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Evet	5	44,30	221,50	206,50	0,554
		Hayır	98	52,39	5134,50		
	Yaşam doyumunu	Evet	5	73,50	367,50	137,50	0,097
		Hayır	98	50,90	4988,50		
	Duygusal tükenme	Evet	5	68,80	344,00	161,00	0,195
		Hayır	98	51,14	5012,00		
	Duyarsızlaşma	Evet	5	53,00	265,00	240,00	0,938
		Hayır	98	51,95	5091,00		
	Kişisel başarı	Evet	5	70,90	354,50	150,50	0,137
		Hayır	98	51,04	5001,50		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Evet	5	21,90	109,50	94,50	0,269
		Hayır	54	30,75	1660,50		
	Yaşam doyumunu	Evet	5	31,50	157,50	127,50	0,838
		Hayır	54	29,86	1612,50		
	Duygusal tükenme	Evet	5	28,30	141,50	126,50	0,817
		Hayır	54	30,16	1628,50		
	Duyarsızlaşma	Evet	5	27,50	137,50	122,50	0,732
		Hayır	54	30,23	1632,50		
	Kişisel başarı	Evet	5	43,00	215,00	70,00	0,075
		Hayır	54	28,80	1555,00		

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin okul dışında başka bir işte daha çalışma durumları ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik bağımsız gruplar Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiş ve Tablo 4.21'den de görüleceği üzere anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Okul dışında başka bir işte daha çalışan ile çalışmayan, ilkokul özel eğitim (alt) sınıfları ile ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.22. Öğretmenlerin iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri ile ailede engelli bir birey olması arasındaki ilişki

Çalışılan Birim	Ölçek	Ailede özürlü birey	N	Sıra Ort.	Sıralar Top.	U	P
İlkokul (n=103)	İş Doyumu	Var	3	39,00	117,00	111,00	0,443
		Yok	100	52,39	5239,00		
	Yaşam doyumunu	Var	3	45,00	135,00	129,00	0,678
		Yok	100	52,21	5221,00		
	Duygusal tükenme	Var	3	86,00	258,00	48,00	0,044*
		Yok	100	50,98	5098,00		
	Duyarsızlaşma	Var	3	43,50	130,50	124,50	0,611
		Yok	100	52,26	5225,50		
	Kişisel başarı	Var	3	52,50	157,50	148,50	0,976
		Yok	100	51,99	5198,50		
Özel eğitim (n=59)	İş Doyumu	Var	2	25,00	50,00	47,00	0,674
		Yok	57	30,18	1720,00		
	Yaşam doyumunu	Var	2	36,50	73,00	44,00	0,585
		Yok	57	29,77	1697,00		
	Duygusal tükenme	Var	2	4,00	8,00	5,00	0,029*
		Yok	57	30,91	1762,00		
	Duyarsızlaşma	Var	2	5,50	11,00	8,00	0,038*
		Yok	57	30,86	1759,00		
	Kişisel başarı	Var	2	43,50	87,00	30,00	0,254
		Yok	57	29,53	1683,00		

* $p < .05$

İlkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ailesinde özürlü birey olması ile iş doyum düzeyi, yaşam doyum düzeyi ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı non-parametrik Mann-Whitney *U* testi ile incelenmiştir (Tablo 4.22). Buna göre;

Normal sınıflarda görev yapan öğretmenlerin ailesinde özürlü birey olması ile iş doyum düzeyi ve yaşam doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Ancak, ailesinde özürlü birey olan öğretmenlerin (Sıra Ortalaması $v_{ar}=86,00$) duygusal tükenme düzeylerinin, ailesinde özürlü birey olmayan öğretmenlerden (Sıra Ortalaması $Y_{ok}=50,98$) daha yüksek olduğu bulunmuştur ($U=48,00$; $p=0,044$).

Özel alt eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ailesinde özürlü birey olması ile yaşam doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Ancak, ailesinde özürlü birey olmayan öğretmenlerin (Sıra Ortalaması $Y_{ok}=30,91$)

duygusal tikenme dizeyelerinin, ailesinde ozurlu birey olan oğretmenlerden (Sıra Ortalaması $v_{ar}=4,00$) daha yuksek olduğu bulunmuştur ($U=5,00$; $p=0,029$). Yine, ailesinde ozurlu birey olmayan oğretmenlerin (Sıra Ortalaması $Y_{ok}=30,86$) duyarsızlaşma dizeyelerinin de ailesinde ozurlu birey olan oğretmenlerden (Sıra Ortalaması $Y_{ok}=5,50$) daha yuksek olduğu bulunmuştur ($U=8,00$; $p=0,038$).

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmada özel eğitim (alt) sınıf ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin genel iş doyum puanları yüksek düzeyde bulunmuştur. Aksoy (2019) ve Al (2018) öğretmenlerin iş doyumlarının ortanın üzerinde olduğunu bulmuşlardır. Günbayı ve Toprak (2010) ilköğretim okulu sınıf öğretmenlerinin ve özel sınıf öğretmenlerinin iş doyum düzeylerinin karşılaştırılması adlı araştırmasında özel sınıf öğretmenlerinin yönetim ve denetim boyutunda daha fazla iş doyum yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde öğretmenlerin orta ve düşük düzeyde iş doyum yaşadıkları çalışmalarda bulunmaktadır. Buluç ve Demir (2015) ve Yılmaz (2012) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin iş doyumlarının orta düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Erdoğan (2017) öğretmenlerin iş doyumlarının kısmen doyumlu olduğunu bulurken, Akın ve Koçak (2007) öğretmenlerin yarıdan fazlasının orta, düşük ve düşük düzeyde iş doyum yaşadıklarını bulmuştur.

Bu çalışmaya göre, özel eğitim (alt) ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerinin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanlarının "düşük" kişisel başarı puanlarının "yüksek" düzeyde olduğu bulunmuştur. Literatürde tükenmişliğin boyutlarında çalışmayı destekleyen ve desteklemeyen sonuçlara rastlanmaktadır. Günay (2016) kabin ekiplerinde iş doyum ve tükenmişlik sendromu çalışmasında çalışanların duyarsızlaşmalarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çolak (2017) öğretmenler ve okul yöneticileri ile yaptığı araştırmada yönetici ve öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında düşük düzeyde, kişisel başarı alt boyutunda ise orta düzeyde tükenmişlik yaşadıklarını tespit etmiştir. Aydemir, Diken, Yıkılmış, vd. (2015) özel eğitim alanında çalışan öğretmenler ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin duygusal tükenme, duyarsızlaşma, kişisel başarı düzeylerinin öğretmenlerin yaşlarına, meslekte çalışma sürelerine, çalışmakta oldukları okul türüne göre değiştiğini bulmuşlardır. Güney (2014) yöneticiler ve öğretmenlerle ilgili yaptıkları çalışmada öğretmenlerin kişisel başarı ve duyarsızlaşma alanında yüksek düzeyde tükenmişlik hissi yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Yungul (2006) devlet okullarında çalışan 267 sınıf öğretmenin tükenmişlik düzeylerini incelemiştir. Sınıf öğretmenlerinin duygusal tükenmişlik düzeyi ortalamasının düşük olduğu, duyarsızlaşma düzeyi ortalamasının normal

olduğu, kişisel başarı düzey ortalamasının ise yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelik (2016) öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutlarında düşük tükenme yaşadığını tespit etmiştir. Karacan (2012) öğretmenlerin kişisel başarı puanlarının normal düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Bu araştırmanın sonucuda özel eğitim (alt) sınıf ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyum puanları ortanın üzerinde bulunmuştur. Aydemir (2015), Soba vd. (2017) ve Yavuz (2019) öğretmenlerin yaşam doyum düzeylerini orta düzeyde bulunmuşlardır. Kuş (2015) ilköğretim okullarında çalışmakta olan öğretmenlerin örgütsel bağlılık ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada çalışma süresi veya yaşı fazla olan öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ve yaşam doyumlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karabaş (2018) özel eğitim alanında görev yapan sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumlarının incelenmesi çalışmasında bulunan veriler ışığında mesleğini isteyerek seçenlerin yaşamdan aldıkları doyumun yüksek çıktığı görülmüştür. Literatürde yapılan araştırmalarda yaşam doyum genellikle orta ve üzerinde olduğu bulunmuştur. Bu çalışmadaki sonuçlar literatür ile uyumludur.

Bu araştırmaya göre ilkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan iş doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeylerinin düşük olduğu ve ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin ise iş doyumları yükseldikçe kişisel başarı düzeylerinin yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Yağcı (2016) psikologlarla yaptığı araştırmasında psikologların iş doyum düzeyleri yükseldikçe kişisel başarı düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Yüksel (2013), Dinler (2010), Teltik (2009), Sarıtaş (2015) ve Atabey (2012) farklı meslek gruplarıyla yaptıkları çalışmalarda iş doyum yüksek olanların tükenmişliklerinin azalmakta olduğunu bulmuştur. Kumaş vd. (2018) hemşirelerin yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları, ancak başkalarına faydalı olduklarını düşündükleri için kişisel başarı duygusu ve orta düzeyde iş tatmini yaşadıklarını ileri sürmüştür. Karakuş (2008) 368 özel eğitim okul ve kurumlarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyini araştırdığı çalışmasının sonuçlarına göre öğretmenlerin; cinsiyete göre Duygusal Tükenme ve Kişisel Başarı boyutlarında farklılaşma olmadığı, duyarsızlaşma boyutunda ise farklılaşma olduğunu ortaya

koymuştur. Kırıl ve Diri (2016) ortaokul öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin branşına, kıdemine, eğitim durumuna, çocuk sayısına, çalışılan okuldaki hizmet yılına ve görev yaptıkları okulun sosyo ekonomik durumuna göre tükenmişliğin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Karabulut (2013) ise iş doyumunu ve tükenmişlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu elde etmiştir. Literatürdeki bulgularda tükenmişliğin farklı boyutlarında aynı bulgulara rastlanmaktadır.

Araştırmada ilkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri yükseldikçe duygusal tükenme düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. İlkokul normal sınıf öğretmenlerinin ise yaşam doyum düzeyleri arttıkça, duygusal tükenme düzeyleri düşmekte, kişisel başarı düzeyleri ise yükselmektedir. Yavuz (2019) Mesleki Tükenmişlik ölçeği ölçek alt boyutları ile yaşam doyumunu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur. Farklı bir ifade ile tükenmişlik düzeyi arttıkça yaşam doyumunda azalma olmaktadır. Kazaz (2019) yeni doğan bakım hemşirelerinin iş ve yaşam doyumunu ile tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırdığı araştırmasında yaşam doyumunu ile tükenmişlik düzeyi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şeker ve Zırhıoğlu'nun (2009) polislerle yaptığı çalışmasında yaşam doyumunu düştükçe duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşmanın arttığı sonucuna ulaşmıştır. Yaşam doyumunun yüksek olması tükenmişliği azaltacağı yönünde etkisi olacağı düşünülmekte fakat literatürde bu iki düzeyin anlamlı sonuçlar vermediği araştırmalar da mevcuttur. Baydar (2013) ilkokul ve ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin yaşam doyumları ve mesleki tükenmişlik düzeylerini incelediği çalışmasında duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutu ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Araştırmada özel alt sınıfta görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumunu yüksek olanların iş doyum düzeylerinin de yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Ancak, ilkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumunu düzeyleri ile iş doyumunu düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Türker ve Çelik (2019) öğretmenlerde iş ve aile çatışmasının yaşam doyumunu üzerindeki etkisinde iş doyumunun aracı rolünü araştırdığı çalışmada iş-aile çatışmasının yaşam doyumunu üzerindeki etkisinde iş doyumunun aracılık rolü olduğunu yani öğretmenlerin iş

doyumunu artınca yaşam doyumunda arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bir çok çalışmada yaşam doyumunu ile iş doyumunu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ergün (2016), Örkün (2011), Sarpkaya (2017), Turgut (2010), Kubilay (2013), Bayram ve Elevli (2019) yaptıkları çalışmalarda yaşam doyumunu arttıkça iş doyumunun da arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmamızdaki sonuçlar literatür bilgileri ile paralellik göstermektedir.

Bu çalışmada özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin cinsiyete göre tükenmişlik düzeyi, iş ve yaşam doyumlarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Kabakçioğlu (2010), Kahya (2009), Yılmaz (2014), Azimi ve Akan (2019), Aksoy, M. (2019), Hassoy (2019) ve Mavi (2008) çalışmalarında cinsiyete göre iş doyumunda, Mumcu (2014), Oruç (2007) ve Karakuş (2008) çalışmalarında cinsiyetin tükenmişliğe bir etkisi olmadığını bulmuşken, Öktem (2009) ve Özcan (2008) cinsiyetin tükenmişlik üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ercan (2019) ise çalışmasında cinsiyetin yaşam doyumuna etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Okursoy (2016) ise kadınların erkeklere oranla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma da yaşın iş, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyine etkisi olacağı düşünülmüşken özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin yaşa göre tükenmişlik düzeyi, yaşam ve iş doyumlarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Mercan (2019), Reyhan ve Kolayış (2019), Karadağ vd (2018) iş doyumuna göre, Güler ve Veysikarani (2019), Duman ve Çiçek (2018), tükenmişlik düzeyine göre, Dede ve Türkmen (2019) yaşam doyumuna göre yaptıkları çalışmalarda bir farklılık tespit etmemişlerdir. Fakat Sarıdemir (2015) yaşın yaşam doyumuna, Girgin (2011), Gündüz (2005), Bülbül (2012) ise yaşın tükenmişlik düzeyine etki ettiğini bulmuşlardır.

Bu çalışmada özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin medeni duruma göre tükenmişlik düzeyi, iş ve yaşam doyumunda anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Aksoy (2019), Yıldız (2012), Okutan vd. (2013) tükenmişliğe göre, Barut vd. (2019) yaşam doyumuna göre, Dikmenli (2019), Çetinkaya ve Kırtape (2018) iş doyumuna göre anlamlı fark olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Literatürde farklı sonuçlarla da karşılaşılmaktadır. Çabuk (2015) medeni durumun

tükenmişlik düzeyine, Başaran (2016) medeni durumun yaşam doyumuna etkisi olduğunu bulmuşlardır.

Normal sınıflarda görev yapan ve çocuğu olmayan öğretmenlerin duyarsızlaşma düzeyleri çocuğu olan öğretmenlerden daha yüksek bulunmuştur. Toker (2013) çocuk sahibi olanların tükenmişliğin alt boyutu olan kişisel başarı puanının, olmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Demirhan (2011) bir çocuğu olan öğretmenlerin tükenmişliğin alt boyutu olan, kişisel başarı alt boyutu puanlarının hiç çocuğu olmayan veya iki ya da daha fazla çocuğu olanlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu çalışma da çocuk sahibi olmanın tükenmişliğin alt boyutu olan duyarsızlaşma düzeyine etkisi olduğu sonucu çıkarken literatürdeki çalışmalarda tükenmişliğin alt boyutu olan kişisel başarı düzeyinde farklılaşma olduğu sonucuna rastlanmaktadır. Yapılan bazı çalışmalar da ise çocuk sahibi olmanın iş doyumuna ve tükenmişliğe etkisi olmadığı bulunmuştur. Ertürk ve Keçecioglu (2012), Akkaş (2018) ve Çelikkalp vd (2019) çocuk sahibi olmanın iş doyumuna etkisi olmadığını, Filiz (2014) ise çocuk sahibi olmanın tükenmişliğe etkisi olmadığını tespit etmişlerdir.

Bu araştırmada özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin çalışılan birime (branşa) göre tükenmişlik düzeyi, yaşam ve iş doyumuna düzeyinde anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Kara ve Bilge (2019), Çelik ve Altınışik (2018), Kahveci vd. (2019) iş doyumuna göre, Arslan ve Aslan (2014), Çetinkaya vd. (2019) tükenmişlik düzeyine göre farklılaşmadığını bulgulamışlardır. Tunaboşlu (2015) tükenmişliğin çalışılan birime göre farklılaştığını tespit etmiştir.

Çalışmada özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin kıdem durumuna göre tükenmişlik düzeyi, yaşam ve iş doyumuna düzeyinde anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Şeren ve Özcan (2019), Şirin ve Güner (2019), Taştan ve Tiryaki (2010) iş doyumuna göre, Işıkay (2019), Kırıl ve Diri (2016) tükenmişlik durumuna göre anlamlı farklılık bulamamışlardır. Fakat literatürde araştırmamın tersi sonuçlara da rastlanmaktadır; Boyraz (2016), Sönmezer (2015) kıdem tükenmişlik düzeyine, Büyükgöze, Özdemir (2017) ve Akkurt (2008) kıdem iş doyumuna etki ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Özel eğitim alt sınıflarında görev yapan ekonomik tatmini ‘çok iyi’ olan öğretmenlerin iş ve yaşam doyum düzeyleri ‘tatmin etmiyor’ diyenlerden yüksektir. Tükenmişlik düzeyinde ekonomik tatmini az olan öğretmenlerin kişisel başarı düzeyleri daha yüksektir. Dolunay (2001) lise öğretmenleri ile yaptığı çalışmada aylık elde edilen net gelirin artmasıyla genel tükenmişlik düzeyinin düştüğünü, kişisel başarı düzeyinin arttığını bulmuştur. Yılmaz ve Altınok (2009), gelir düzeyi yüksek olan yöneticilerin yaşam doyum seviyelerinin de yükseldiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu incelemede özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre tükenmişlik düzeyi, yaşam ve iş doyumlarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Tutan (2019) ve Yorulmaz vd. (2018) çalışmalarında eğitim düzeyine göre iş doyumunda, Yam (2018), Akın ve Oğuz (2010), Çelikkaleli (2011) çalışmalarında tükenmişliğe göre, Toker ve Kalıpçı (2019) yaşam doyumuna göre farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Karahan (2008) eğitim düzeyinin tükenmişlik düzeyine, Artıran vd. (2019) çalışmasında eğitim düzeyinin iş doyumuna ve tükenmişlik düzeyine etki ettiğini bulgulamışlardır.

Bu araştırmaya göre özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin başka işte çalışıp çalışmama durumuna göre tükenmişlik düzeyi, iş ve yaşam doyumunda anlamlı bir farka ulaşamazken, literatürde öğretmenlerin başka işte çalışıp çalışmamalarına ilişkin sadece İzgiş (2019) tarafından yapılan bir çalışma bulunmaktadır. İzgiş çalışmasında öğretmenlerin ek gelire sahip olmasının yaşam doyumuna bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebi milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda çalışan öğretmenlerin resmi başka bir işte çalışmalarının yasak olduğu olabileceği düşünülmektedir.

Ailesinde özürlü birey olan normal sınıf öğretmenlerin duygusal tükenme düzeylerinin, ailesinde özürlü birey olmayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ailesinde özürlü birey olmayan özel alt sınıf öğretmenlerinin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeylerinin, ailesinde özürlü birey olan öğretmenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fakat literatürde böyle bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada özel alt sınıf öğretmenlerinin iş doyumunun düşük olduğu ve tükenmişlik düzeylerinin yüksek olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmanın amacı da özel alt sınıf öğretmenleri ve normal sınıf öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik durumunun ne düzeyde olduğu ve iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark olup olmadığını ve demografik değişkenlere göre fark gösterip göstermediğini araştırmaktır.

Araştırmada ilkokul normal sınıf öğretmenleri ve ilkokul özel alt sınıf öğretmenleri olmak üzere iki öğretmen grubu yer almaktadır. Her iki grubun ortak özelliği ilkokul bünyesinde öğretmen olarak çalışmalarıdır.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. İlkokul normal sınıflarında ve özel alt sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumunu yüksek, yaşam doyumunu ise ortanın üzerinde ve tükenmişlik düzeyleri duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında düşük, kişisel başarı alt boyutunda yüksek çıkmıştır. Tükenmişliğin alt boyutundan kişisel başarı düzeyi özel alt sınıfta görev yapan öğretmenlerde, duygusal tükenme de ilkokul normal sınıf öğretmenlerinde daha yüksek bulunmuştur.
2. İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyumunu düzeyleri ile iş doyumunu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlkokul özel eğitim alt sınıflarında görev yapan öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin iş doyum düzeyleri yüksek bulunmuştur.
3. Yaşam doyumunu düzeyleri yüksek olan ilkokul normal sınıf öğretmenlerin duygusal tükenme düzeyleri düşük, kişisel başarı düzeyleri ise yüksektir. Yaşam doyum düzeyleri yüksek olan ilkokul özel alt sınıf öğretmenlerinin duygusal tükenme düzeyleri düşüktür. Ancak, ilkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, yaşam doyumları ile duyarsızlaşma

ve kişisel başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4. İlkokul normal sınıflarında görev yapan öğretmenlerin iş doyum düzeyleri ile kişisel başarı puanları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin iş doyum düzeyleri yükseldikçe kişisel başarı düzeyleri de yükselmektedir. İlkokul özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, iş doyumları ile duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri arasında anlamlı, negatif yönde ve 'orta' düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin iş doyum düzeyleri yükseldikçe/artıkça, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri düşmektedir/azalmaktadır. Başka bir deyişle, iş doyum düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeyleri düşüktür.
5. İlkokul normal sınıflarda ve özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerde yaş, cinsiyet, kıdem, medeni durum, öğrenim durumu, çalışılan birim (meslek), çalışma sistemi, okul dışında çalışıp-çalışmama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda bulunan bulgular benzer konularda araştırma yapmayı planlayan çalışmacılar için faydalı bilgiler içermektedir. Bu nedenle çalışmacı ve uygulayıcılara yol göstermesi için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu çalışmadan çıkan bulguların sonucunda benzer konularda araştırma yapmayı planlayan çalışmacılara şu şekilde önerilerde bulunulabilir:

1. Çalışmamızda iş doyumu, tükenmişlik durumu ve yaşam doyumlarına yönelik üç ölçek kullanılarak veriler toplanmıştır. Literatürdeki veriler çoğunlukla öğretmenlere standart anketler verilerek elde edilen sonuçları kapsamaktadır. Fakat anket uygulamalarında bazı kısıtlamalar söz konusudur. Bu sebeple ileride yapılacak çalışmalar ölçek kullanımına ek olarak öğretmenler ile mülakat, gözlem ve görüşme gibi incelemeleri de içerebilir.
2. Araştırma sadece ilkokul özel eğitim (alt) sınıflarında ve ilkokul normal sınıflarında çalışan öğretmenler ile sınırlıdır. İş doyumu, tükenmişlik durumu ve yaşam doyumları diğer öğretmen gruplarında da araştırılabilir. Daha anlamlı sonuçlar elde etmek için boylamsal izleme çalışmaları yapılabilir.
3. Bu çalışmadaki örneklem sayısı genişletilerek ve farklı gelir düzeylerine sahip bölgelerdeki MEB'e bağlı ilkokullar da çalışan öğretmenlerle de çalışmalar yapılabilir.
4. Bu araştırmanın örneklemini İstanbul ili Kağıthane bölgesinde bulunan MEB'e bağlı ilkokulda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Devlet okullarında ve özel okullarda çalışan öğretmenlerin de iş, yaşam doyumu ve tükenmişlik düzeylerini karşılaştıran çalışmalarda yapılabilir.
5. İş doyumu, tükenmişlik durumu ve yaşam doyumu kavramları ile ülkemiz literatürünün de az sayıda çalışma olduğu için öğretim yöntemleri, kişilik özellikleri vb. farklı değişkenler ile aralarındaki ilişki incelenebilir.
6. Bu çalışmada özel alt sınıf ve sınıf öğretmenlerinin iş doyumu, tükenmişlik durumları ve yaşam doyumlarının farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu meslek alanında

araştırmanın üç değişkenine yönelik yeterli sayıda çalışma olmadığı için örneklem sayısı artırılarak bu meslek alanına yönelik araştırma sayısı artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, İ. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerileri ile Tükenmişlik Düzeyler Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, U., Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerileri ile İş Doyumları Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 51, 353-370.
- Akıncı, M. (2016). Özel Eğitim Kurumlarında (Rehabilitasyon) ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, U., Oğuz, E. (2010). Öğretmenlerin İşkoliklik ve Tükenmişlik Düzeylerinin İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 309-327.
- Akkaş, B. (2018). Ameliyathane Hemşirelerinin İş Doyumu ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akkurt, Z. (2008). Okul Öncesi Öğretmenlerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, M. (2019). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, Ş. (2007). Eskişehir İli Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Al, S. (2018). Akademisyenlerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Alızada, S. (2017). Akademik Personelin Tükenmişlik Açısından Değerlendirilmesi ve İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi* İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Arslan, G., Aslan, G. (2014) Zihin Engelli Bireylere Eğitim Veren Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Tokat İli Örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2).
- Artıran, M., Er, C., Artıran M. (2019). Özel Eğitim Öğretmenlerinde Negatif Düşüncelerin Tükenmişlik Düzeyi ve İş Doyumunu İle İlişkisi. *İlköğretim Online Dergisi*. 18(4), 2027-2040.
- Atabey, E. (2012). İş Doyumu ve Tükenmişlik Sendromu Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğü'nde Bir Uygulama Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, H., Diken, İ., K., Yıkılmış, A., Aksoy, V., Özokçu, O. (2015) Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 68-86.
- Aydemir, H. (2015) Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Azimi, M., Akan, S.,(2019). Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeyleri . *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*. 3 (2), 126-138.
- Balcı, A. (1983). İş Doyumu ve Eğitim Yönetimine Uygulanması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16(1), 575-586.
- Başaran, D. (2016). Medeni Durumun Öğretmenlerin Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Barut, A.İ., Demir A., Ballıkaya, E., Çiftçi, F. (2019) Doğa Yürüyüşü ve Yamaç Paraşütü Sporu Yapan Bireylerin Yaşam Doyumu ve Özyeterliliklerin İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(2), 137-145.
- Bayram, A., Elevel, O. (2019). Yaşam Doyumunun İş Doyumuna Etkisinde Sosyal Zekanın Aracı Rolü. *Yüksek Lisans Tezi*. Bolu Bolu Abant Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 19(1), 25-41
- Baydar, Ö. (2013). İlkokul ve Ortaokulda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaşam Doyumları ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyras, S. (2016). Öğretmenlerin Çatışma Yönetim Stratejileri ile Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buluç, B., Demir, S. (2015) İlk ve Ortaokul Öğretmenlerinin Öz- Yeterlilik Algıları ve İş Doyumları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 289-308.
- Bülbül, Y. (2012). Maliye Bakanlığı Personelinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Miilli Emlak Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Örneği*. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükgöze, H., Özdemir, M. (2017). İş Doyumu ile Öğretmen Performansı İlişkinin Duygusal Olaylar Kuramı Çevresinde İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(1), 311-325.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* 24. Ankara: Pegem.
- Cramer, D. (1998). *Fundamental Statistics For Social Research*. London: SAGE.
- Cankaya, Ö. (2010). İlköğretim I. Kademe Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çabuk, A. (2015). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlar, Ç. (2011). Okullardaki Örgütsel Güven Düzeyi ile Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. Adıyaman Üniversitesi. 1827-1847.
- Çelebi, B. (2014). Çalışanlarda Tükenmişlik ve İş Doyumu (Alanya Devlet Hastanesi Hemşireleri Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, F. (2016). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişlik (Adıyaman İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çelik, M. (2017). Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Mersin: Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, S. K., Altınışik, S. Kadın Öğretmenler ile Hemşire ve Bankacı Kadınların İş Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 1(1), 48-63.
- Çelikkalp, Ü., Temel, M., Bilgiç, Ş. (2019). Akademisyenlerin İş Doyumu ve Etkileyen Faktörler. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 59-66.
- Çelikkaleli, Ö. (2011). Yetişkin Eğitimsi Öğretmenlerin Tükenmişlik ve Mesleki Yetkinliklerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 38-53.
- Çetinkaya, B., Gülaçtı, F., Çiftci, Z. Çalışanların Mesleki Tükenmişlik, Mesleki Doyum ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1-1.
- Çınarcı, P. (2015).Okul Müdürlerinin Liderlik Uygulamalarının Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çivitci, A.(2012). Üniversite Öğrencilerinde Genel Yaşam Doyumu ve Psikolojik İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2), 321- 336.
- Çolak, Y. (2017). İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dadısmen, H. (2016). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğünde Engelliler ile Çalışan Eğitimcilerin İş Doyumu ile Tükenmişlik Sendromu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağlı, A., Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(59), 1250-1262.
- Dede, N. P., Türkmen, F. (2019). Yaşam Doyumu ve Esnek Çalışma Üzerine Bir Araştırma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2015-2041.
- Demirhan, E. (2011). Ankara İl Merkezinde Görev Yapan Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri İle Çocuklarda Görülen İstemsiz Davranışları Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. and Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*. 49(1), 71-75.
- Diken, İ., ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfta Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*. 2(3), 25-39.
- Dikmenli, Y., Gafa, İ. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve İş Yaşamındaki Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 131-150.
- Dincerol, C. (2013). Tükenmişlik Sendromunun Mesleki Tükenmişlik ve İş Tükenmişliği Açısından İncelenmesi. Öğretmenler Üzerinde Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dinler, A. (2010). Isparta İli Otel İşletmelerinde Çalışanların İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerini Etkileyen Etmenler. *Yüksek Lisans Tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dolunay, A. (2001). Keçiören İlçesi “Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu Araştırması. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Doane, D.P., & Seward, L.E. (2011). Measuring Skewness. *Journal of Statistics Education*. 19(2), 1-18.
- Duman, M. Z., Çiçek, G. (2018). Siirt İlinde Görev Yapan Lise Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlikleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 453-464.
- Dülger, V., (2014). Tükenmişlik Sendromu ve İş Doyumuna Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eğimli A. (2009). Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 23(3), 35-52.
- Ercan, H. (2019). Ergenlerde Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenler, Ebeveyn Tutumları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 501-516.
- Erdoğan, H. (2017) Ortaokul Yöneticilerinin Öğretim Liderliği ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, C. (1999). Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. *Türk Psikologlar Derneği Yayını*. 143-154.
- Eratay, E., Tekinaslan İ. Ç., Yıkılmış A., (2012). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Uygulama Okulu Programına ve Öğretimde Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Kuralları. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12, 137-158.
- Erdem, A. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Yönetimsel Sorunlar ve Yönetimsel Sorunların Performansına Etkisi Konusundaki Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezinde Eğitim Yönetimini Yeniden Düşünmek Kongresi*. Sözlü Bildiri 21-22 Haziran 2007. Eğitim Yöneticileri ve Eğitim Deneticileri Derneği (EYED-DER).
- Ergün, B. (2016). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Field, A. 2009. *Discovering Statistics Using SPSS*. Third Edition. London: SAGE.
- Filiz, Z. (2014). Öğretmenlerin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 10(23).
- Girgin, G., (2011) Bir Grup İlköğretim Öğretmeninde Tükenmişlik Sendromu, *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 31(3), 602-8.
- Gökçe, E. (2003). Gelişmiş Ülkelerde Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları. *Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı (27 Ağustos-2 Eylül 1995)*, Ankara, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Günay, A. (2016). Kabin Ekiplerinde İş Doyumu ve Tükenmişlik Sendromu. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, B. (2014). Sağlık Meslek Lisesi Yöneticilerinin Liderlik Vasıfları İle Meslek Dersi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki

- İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Sebahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günbayı, İ., Toprak, D. (2010) ilköğretim Okulu Sınıf ve Özel Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması. *İlköğretim Online*. 9(1), 150-169.
- Gündüz, B. (2005) İlkokul Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(1), 152-166.
- Güler, E. Ö., Veysikarani, D. Tükenmişlik ve İş Doyumunun Akademisyenler Üzerindeki Etkisinin İstatistiksel Olarak İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 829-848.
- Gülteke, M. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Özel Alan Yeterlikleri ile İlgili Görüşlerinin Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hablemitoğlu, Ş., Özmete E. (2012). Sosyal Çalışmacıların İş Yaşamı Kalitesi: Şefkat Yorgunluğu, Tükenmişlik, Stres Kaynakları, İş Tatmini ve Kariyer Olanakları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1(1), 171-204.
- Hackman, J.R., Oldman, G.R. (1975). Development of the Job diagnostic survey. *Journal of Applied Psychology*, 60(2), 159-170.
- Hassoy, D. (2019). Bir Devlet Hastanesindeki Sağlık Çalışanlarının İş Doyumu ve Etkileyen Faktörler. *Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Hayran, O. ve Aksayan, S. (1991). Pratisyen Hekimlerde İş Doyumu. *Toplum ve Hekim*. 47, 16-17.
- Işıkay, Ç. (2019). Tükenmişlik ve İş Doyumu İlişkisinde Örgütsel Adalet Algısının Aracılık Rolü: Hemşireler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Social Research*, 12(63).
- İnandı, Y., Ağgün, N., Atik, Ü. (2010). Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(1), 102-126.
- İnce, N., Şahin, A. (2016). Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31(2), 391-409.
- İnci, S. (2014) Aday Öğretmenlerin Duygusal Zeka ile Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İzgiş, H. (2019). Bir Grup Öğretmenin Algıladıkları Sosyal Destek ve Yaşam Doyumu İle Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jawlik, A.A. (2016). *Statistics from A to Z*. New Jersey, John Wiley & Sons, Inc.
- Kabakçioğlu, Ş. (2010). Okul Öncesi Öğretmenlerinde İş Doyumu, Meslektaş İlişkileri ve Okul İdaresi Desteği Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Tekirdağ İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahya, C. (2009). Maliye Bakanlığı Personelinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Trabzon ili örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Kahveci, G., Bayram, S., Kotbaş, S. (2019). Öğretmenlerin Örgütsel Erdemlilik Düzeyleri ile İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(1), 205-226.

- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (2. baskı). Ankara: Asil.
- Kalebaşı, S. (2014) Anaokulu Öğretmenlerinde Örgütsel Çatışma ve İş Doyumu İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara, K., Bilge, S. (2019). Öğretmenlerin İş Doyumunun Yordayıcısı Olarak Örgütsel Güven ve Örgütsel Destek Algısı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabaş, M. (2018) Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Necmeddin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadağ, T. F., Karataş, Ö., Yücel, S. (2018). Öğretim Elemanlarının Demografik Özelliklerinin İş Doyumu Düzeylerine Etkisi (Ardahan Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(26), 745-755.
- Karabulut, N. (2013). Hekim ve Hemşirelerin Örgütsel Bağlılık, İş Doyumu ve Tükenmişlik Durumlarının Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karacan, A. (2012) Özel Eğitim Kurumlarındaki Eğitilebilir ve Öğretilebilir Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve Amos 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karahan, Ş. (2008). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Eğitimcilerin Öz Yeterlik Algılarının ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, G. (2008). Özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler* (32. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kargün, M., Albay, F., Cenikli, A. ve Güllü, M. (2012). Türk Futbol Hakemlerinin İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 3(2), 30-38.
- Kazaz, R. (2019). Yenidoğan Hemşirelerinin İş ve Yaşam Doyumu İle Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kıral, E., Diri, M. (2016). Ortaokul Öğretmenlerinin İş Doyumlarının Mesleki Tükenmişlik Düzeylerine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(39), 125-149.
- Kırtepe, A., Çetinkaya, T. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*. 11(36), 29-42.
- Kırtıl, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kubilay, S. (2013). Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Yöneticilerin İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi: Niğde İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kumaş, V., Deniz, L., 2010. Öğretmenlerin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 32, 123-139.
- Kumaş, G., Yalçın, S., Ö., ve Öztunç, G. (2018). Onkoloji Hemşirelerin Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeyleri: Adana Örneği. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Folklorik Dergisi*. 9(2), 256-265.
- Kocagazioğlu, S. (2019). Adli Alanda Çalışanlarda Adil Dünya İnancı, Tükenmişlik, İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü.
- Koruklu, N., ve arkadaşları (2013). Öğretmenlerin İş Doyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(25), 119-137.
- Kuş, H. (2015). İlköğretim Okullarında Çalışmakta Olan Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık ile Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Tezsiz Yüksek Lisans Projesi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Locke, E.(1983). Nature and Causes of Job Satisfaction, in Dunnette, M.D. (Eds) *Handbook of Industrial and Organization Psychology*. New York: Jihn Wiley&Sons.
- Maslach, C., Jackson, S.E., (1981). The Measurement of Experienced. *Braund Journal of Behavior*. 2(2), 99-113.
- Mavi, L. (2018). Kütahya İlinde Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Belirlenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB. (2005). <http://mevzuat.meb.gov.tr> (22 Ocak 2018)
- Mercan, M. B. (2019). Bankacılık Sektöründe Çalışanların Sosyodemografik Özellikleri ve Evden Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre İş Doyumu, Örgütsel Bağlılık ve Yaşam Kalitesi Açısından Durumlarının Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mumcu, L. (2014). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Okursoy, F. (2016). Öğretmenlerin Özyeterlilik Algıları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Tezsiz Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oruç, S. (2007). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlerden Açısından İncelenmesi (Adana İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öktem, E. (2009). İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Afyonkarahisar-Sandıklı örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Örkün, Ü. (2011). Tekstil Sektörü Mavi Yaka Çalışanlarının Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İş Doyumu Tarafından Yordanması. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özben, Ş., Argun, Y. (2005). Sosyo- Demografik Özelliklere Göre İlköğretim Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, 27-37.
- Özcan, T. (2008). Pendik bölgesinde görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özdamar, K. (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi* (4. baskı). Eskişehir: Kaan.
- Reyhan, S., & Kolayış, H. Profesyonel Liglerde Görev Yapan Futbol Hakemlerinin Hakemlik Deneyimlerine Göre Benlik Saygısı, Kaygı ve Mesleki Doyum Düzeylerinin İncelenmesi (11. Bölge Örneği). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 161-172.
- Sabancı, A. (1999). Ödül Sisteminin İlköğretim Okullarındaki Öğretmenler ve Müdür Yardımcıları İçin Önem Derecesi, Gereksinimleri Karşılama ve İş Doyumu Sağlama Düzeyi. *Akdeniz Üniversitesi Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 19, 363-3.
- Salman, Ö. (2017). Yöneticilerin İletişim Becerileri ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Okan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıdemir, T. (2015). Öğretmen Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Stillerinin ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıtaş, Z. (2015). İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Çalışanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarpkaya, R. (2000). Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu. *Amme İdame Dergisi*. 33(3), 111-124.
- Sarpkaya, A. (2017). Öğretmenlerin İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Rolü. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soba, M., Babayigit, A., Demir, E., (2017). Yaşam Doyumu ve Tükenmişlik: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 269-286.
- Sönmezer, B. (2015). Öğretmenlerin Tükenmişlik ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, D. (2014). Öğretmenlerin Öz Duyarlıklarının Psikolojik Sağlık ve Yaşam Doyumu Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şeker, B. D., Zırhlıoğlu, G. (2009). Van Emniyet Müdürlüğü Kadrosunda Çalışan Polislerin Tükenmişlik, İş Doyumu ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1-26.
- Şeren, M., Özcan, Z. E. (2019). İlk ve Ortaokul Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyleri: Boylamsal Analiz. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(14), 77-89.
- Şirin, A., Güner, A. (2019). İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Karar Verme Stratejileri ile İş Doyumları Arasındaki İlişki. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 43-78.
- Teltik, H. (2009). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Algılarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleriyle İlişkisinin Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Terkeş, N. (2015). Öğretmenlerin Örgütsel Adalet Algısı ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki (İstanbul İli Kağıthane İlçesi Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Tiryaki, E., Taşdan, M. (2008). Özel ve Devlet İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33(147).
- Toker, B., Kalıpçı, M. B. (2019) Demografik Değişkenlerin Yaşam Doyumuna Etkisinin Lojistik Regresyon Analizi İle Belirlenmesi: Konaklama Sektörü Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12, 1-1.
- Toker, İ. (2013). Acil Tıp Uzmanlık Öğrencilerinde İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *Tıpta Uzmanlık*. Mersin: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Tosun, M. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Duygusal Zeka ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toprak, B. (2017). Öğretmenlerin Eşli Ruminasyon ve Öz- Duyarlık Düzeyleri ile Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tunaboşlu, M. (2015). İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri (İzmir İli Torbalı İlçesi Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutan, A. (2019). Peyzaj Sektöründe Kalite Yönetim Sistemleri Kapsamında Çalışanların İş Doyumu. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Turgut, M.E. (2010). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi ve İstanbul'daki Devlet Üniversitesi Hastanelerinde Çalışan Ameliyathane Hemşirelerine Yönelik Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Türker, Y., Çelik, K. (2019). Öğretmenlerde İş ve Aile Çatışmasının Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinde İş Doyumunun Aracı Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 242-258.
- Uludağ, G. (2019). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi Bir Kamu Kurumunda Alan Araştırması.
- Ünal, A. (2015). İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Yaşam Anlamı Değişkenlerinin İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Bağlılıkları Üzerine Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yağcı, M. (2016). Türkiye'de Kamu Kurumlarında ve Özel Sektörde Çalışan Psikologların İş Doyumu, Mesleki Tükenmişlik ve Duygusal Zeka Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, M. (2019). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1-1.
- Yam, F. C. (2018). Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeyleri, İş Doyumu/Mesleki Memnuniyet Düzeyleri ve Psikolojik Danışma Öz Yeterlikleri: Türkiye'de Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (70), 110-131.
- Yanık, F. (2018). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yöneticilerine Yönelik Algıladıkları Etkili Liderlik Özellikleri ve Okula Bağlılık Düzeylerinin İş Motivasyonlarıyla İlişkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yatgın, S., Sevgi, H.M., Uysal, S. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15, 167-180.
- Yavuz, M. (2019). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*.13(19),527-556.
- Yıldız, B. (2013). İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin İş Stresi, Örgütsel Bağlılık ve İş Doyumuna Yönelik Algıların İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E., Izgar, H. (2009). İlköğretimde çalışan Öğretmenlerin İş Doyumlarının Okullardaki Örgütsel Yaratıcılık Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*. 8(3), 943-951.
- Yılmaz, E. ve V. Altınok (2009). Okul Yöneticilerinin Yalnızlık ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15 (59), 451-469.
- Yılmaz, K. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyleri ile Örgütsel Vatandaşlık Arasındaki İlişki. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(2).
- Yılmaz, M. (2014). Ortaokul Öğretmenlerinin Güdülenme İş Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğit, A. (2007). Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu Tükenmişlik ve Ruh Sağlığı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yorulmaz, M., Kıracı, R., Yılmazsoy, B. (2018). Sağlık Çalışanları Demografik Özelliklerinin İş Doyumu Üzerine Etkisi. 2. Uluslararası 12. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi.
- Yungul, N. T. (2006). Sınıf Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi (İstanbul ili örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel, B. (2009). Özel Eğitim ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişliklerine Etki Eden Değişkenlerin İrdelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksel, V. (2013). Hemşirelerde Uyku Kalitesi İş Doyumu ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Araştırma İzin Yazıları

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.8987339
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

07.05.2018

Sayın: Esra DAŞ

İlgi: a) 19.04.2018 tarihli ve 7964349 Evrak No'lu dilekçeniz.
b) Valilik Makamının 04.05.2018 tarih ve 8900302 sayılı oluru.

"İlköğretim Özel Alt Sınıf Öğretmenleri İle İlkokul Normal Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu araştırma çalışmanız hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKJ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212) 455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden afd5-46e9-3e4c-ae3a-2a0f kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.8900302
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

04/05/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 19.04.2018 tarihli ve 7964349 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 27.04.2018 tarihli tutanağı.

İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Esra DAŞ'ın "İlköğretim Özel Alt Sınıf Öğretmenleri İle İlkokul Normal Sınıf Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması" konulu tezi kapsamında, ilimiz Kağıthane ilçesinde bulunan ilkokul ve özel alt sınıf okullarında görev yapan öğretmenlere; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
04/05/2018

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4be2-1063-30e3-a9e9-8115 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

Tarih:...../...../.....

Bu bilgi formu, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmakta olduğum tez çalışmasına veri toplamak için hazırlanmıştır. Bu çalışmadaki amacım özel alt sınıfta çalışan öğretmenler ve normal sınıfta çalışan öğretmenlerin tükenmişlik ve iş doyumları düzeylerini belirlemektir. Bu anketin değeri yanıtlarken göstereceğiniz samimiyete bağlıdır. Genel bir sonuç elde etmek istediğimden **lütfen isminizi yazmayınız**. Yanıtlar sadece araştırmayı yapan kişi tarafından değerlendirilecektir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,
Esra Daş

Aşağıdaki sorulara size en uygun seçenekleri işaretleyerek ya da açıklamalar yazarak yanıtlayınız.

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek
3. Medeni Durumunuz : ( ) Evli ( ) Bekar
4. Evliyseniz çocuğunuz var mı? ( )Var ( )Yok
5. Öğrenim Durumunuz:
( ) İlk Öğretim ( ) Lise ( ) Yüksek Okul
( ) Fakülte ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora
6. Çalıştığınız Birim:

7. Mesleğiniz:

Özel eğitim öğretmeni İlkokul öğretmeni Başka fakülte mezunu

Lise mezunu Özel eğitim sertifikalıyım

8. Meslekte Çalışma Süreniz:

5 yıl veya daha az 6-10 yıl 11-15 yıl

16-20 yıl 21 yıl veya daha fazla

9. Çalışma Sisteminiz:

Her Zaman 8-17 Çoğunlukla 8-17 Diğer (belirtiniz)

10. Mesleğiniz ekonomik açıdan sizi ne derece tatmin ediyor?

Çok iyi Orta Az Tatmin etmiyor

11- Okul dışında çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

12- Ailenizde veya yakınlarınızda zihinsel özürlü olan var mı?

Var Yok

Ek 3: Minnessota İş Doyum Ölçeği Kısa Formu

Aşağıda mesleğinizin çeşitli yönleri ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra mesleğinizden, o ifadeleri belirten durumdan ne derece memnun olduğunuzu karsısına (X) işareti koyarak belirtiniz

Mesleğimden,

	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	Kararsızım	Memnunum	Çok Memnunum
1. İşimin bana sağladığı güvenliğin derecesi					
2. Aldığım maaş ve terfilerin miktarı					
3. İşimin bana verdiği kişisel gelişme ve yükselme miktarı					
4. İşimde birlikte çalıştığım ve konuştuğum kişiler					
5. Amirlerimin bana gösterdiği adil davranış ve saygı derecesi					
6. İşimi yaparken hissettiğim takdir edilme duygusu					
7. İş sırasında birlikte çalıştığım arkadaşlarımı tanıma şansı					
8. Amirimden gördüğüm destek ve rehberlik					
9. Yaptığım işin karşılığında aldığım paranın adaletlilik derecesi					
10. İşyerimde uygulayabildiğim bağımsız düşünce ve davranışlar miktarı					
11. İşyerimin geleceğim açısından vaat ettiği güvence derecesi					
12. İşyerimdeki diğer insanlara yardım etme fırsatı					
13. İşyerimdeki mücadele miktarı					
14. İşyerimdeki yönetimin niteliği					

Ek 4: Maslach Tükenmişlik Ölçeği

Aşağıda isinizin çeşitli yönleriyle ilgili cümleler bulunmaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyarak isinizin o cümlede belirtilen yönünden ne derece memnun olduğunuzu bir (x) işareti ile belirtiniz.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği

	1	2	3	4	5
Hiçbir Zaman : HBZ Çok Nadir : CN Bazen : B Çoğu Zaman : CZ Her Zaman : HZ	Hiç bir zaman	Çok nadir	Bazen	Çoğu zaman	H zaman
1- İşimden soğuduğumu hissediyorum.					
2- İş dönüşü kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum.					
3- Sabah kalktığımda bir gün daha bu işi kaldıramayacağımı hissediyorum.					
4- İşim gereği karşılaştığım insanların ne hissettiğini hemen anlarım.					
5- İşim gereği karşılaştığım bazı kimselere sanki insan değillermiş gibi davrandığımı fark ediyorum.					
6- Bütün gün insanlarla uğraşmak benim için gerçekten çok yıpratıcı.					
7- İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum.					
8- Yaptığım işten tükendiğimi hissediyorum.					
9- Yaptığım iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulunduğuma inanıyorum.					
10- Bu işte çalışmaya başladığımdan beri insanlara karşı sertleştim.					
11- Bu işin beni giderek katılaştırmasından korkuyorum.					
12- Çok şeyler yapabilecek güçteyim					
13- İşimin beni kısıtladığını düşünüyorum.					
14- İşimde çok fazla çalıştığımı hissediyorum.					
15- İşim gereği karşılaştığım insanlara ne olduğu umurunda değil.					
16- Doğrudan doğruya insanlarla çalışmak bende çok fazla stres yaratıyor.					
17- İşim gereği karşılaştığım insanlar ile aramda rahat bir hava yaratırım.					
18- İnsanlarla yakın bir çalışmadan sonra kendimi canlanmış hissedirim.					
19- Bu işte birçok kayda değer başarı elde ettim.					
20- Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.					
21- İşimde duygusal sorunlara serinkanlılıkla yaklaşırım.					
22- İşim gereği karşılaştığım insanların bazı problemlerini sanki ben yaratmışım gibi davrandıklarını hissediyorum.					

Ek 5: Yaşam Doyum Ölçesi

Aşağıda 5 ifade vardır. Bu ifadelerin sizin yaşamınızı ne derece tatmin edip etmediğinin uygunluk derecesini belirlemek amacı ile 1'den 7'ye kadar seçenekler sunulmuştur. Bu derecelendirilmiş seçeneklerden sizin için uygun olan derecelendirme numarasını ifadelerin karşısında yer alan çizginin üzerine yerleştiriniz.

Teşekkürler

1=Hiç uygun değil

2=Uygun değil

3=Biraz uygun değil

4=Ne uygun, ne uygun değil

5=Biraz uygun

6=Uygun

7=Çok uygun

..... Yaşamın birçok yönüyle ideallerime yakın

..... Yaşam koşullarım çok iyi

..... Yaşamımdan hoşnutum

..... Şu ana kadar istediğim şeyleri elde ettim

..... Yeniden Dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Esra Daş
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul - 1991
E-mail : eesradas@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

2011-2013 Trakya Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği
2009-2011 Kavram Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi
2005-2009 Rüştü Akın AML VE ML Çocuk Gelişimi

İŞ TECRÜBESİ

2019 Ağaoğlu Maslak 1453 Dünya Çocuk Akademisi'nde Sınıf Öğretmeni
2017-2019 Özel Kemerburgaz Neşe Erberk Anaokulu'nda Sınıf Öğretmeni
2014-2017 Hasbahçe Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde Okul Öncesi Öğretmeni